

รายงานการวิจัย

เรื่อง การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน

Sustainable solutions for students dropping out of the Thai education system
Case study of The Secondary Educational Service Area Office TAK.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหาเด็กเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก 2) เพื่อศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 3) เพื่อศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัด 21 แห่ง จำนวน 63 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษารายกรณี แบบสำรวจข้อมูลโครงการพาน้องกลับมาเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นสนทนากลุ่ม(Focus Group) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1) มีนักเรียนออกกลางคันระหว่างปีการศึกษา 2563 – 2564 จำนวนทั้งสิ้น 252 คน สาเหตุออกกลางคันของนักเรียนที่สำคัญ คือ สาเหตุที่นักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้วและไม่ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ เข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดอื่น อายุพ้นเกณฑ์ภาคบังคับ แต่งงานมีครอบครัว สภาพครอบครัว ย้ายถิ่นที่อยู่ ปัญหาการปรับตัว การสู้รบบริเวณชายแดนไทยเมียนมา และปัญหาทางสุขภาพจิตของนักเรียน

2) วิธีการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาร่วมกัน และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับสถานศึกษาร่วมกันติดตามนักเรียนออกกลางคัน สรุปผลการติดตามกลุ่มนักเรียน อายุพ้นเกณฑ์และจบการศึกษาภาคบังคับ (ร้อยละ 44.04) เรียนในสังกัดเดิม (ร้อยละ 36.90) ย้ายโรงเรียน (ร้อยละ 17.06) นักเรียนหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลานาน และไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่ (ร้อยละ 1.58) และถึงแก่กรรม (ร้อยละ 0.37)

3) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ให้จัดทำแผนการขับเคลื่อนเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันและนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียนหรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 สร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสร้างนวัตกรรมการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ไม่ประสงค์เรียนต่อ แต่ต้องการทำงานให้สามารถรับไปฝึกอาชีพระยะสั้น และประกอบอาชีพได้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
สารบัญ.....	๒
สารบัญตาราง.....	๓
สารบัญแผนภูมิ.....	๔
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา.....	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	
กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา.....	10
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก.....	28
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติ	
การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545.....	31
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษา	
ตามหลักสูตรของสถานศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group).....	31

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก.....	34
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545.....	39
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรของสถานศึกษา.....	41
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	46
สรุปผลการวิจัย.....	46
อภิปรายผล.....	47
ข้อเสนอแนะ.....	48
บรรณานุกรม.....	50
คณะวิจัย.....	53

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนนักเรียนออกกลางคันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก.....	34
2 จำนวนนักเรียนตกหล่นและออกกลางคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำแนกตามแหล่งข้อมูล.....	36
3 ผลการสำรวจปัญหาและสาเหตุออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำแนกตามปัญหาและสาเหตุการออกกลางคัน.....	36
4 ร้อยละของนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จำแนกตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545.....	40
5 แนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ของสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ.....	43

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1	สัดส่วนของนักเรียนออกกลางคันในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำแนกตามพื้นที่อำเภอตะวันออกและอำเภอชายแดน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก.....	35
2	แผนภูมิแสดงผลการสำรวจปัญหาและสาเหตุออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำแนกตามปัญหาและสาเหตุ.....	38
3	แผนภูมิสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตาก 5 ลำดับแรก	38
4	แผนภูมิ ร้อยละของนักเรียนออกกลางคันที่นำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545.....	40

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์การแพร่ของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลายประเทศทั่วโลกได้รับผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาซึ่งทำให้ทุกคนต้องปรับเปลี่ยนชีวิตให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ หรือ New Normal ที่มีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งในลักษณะที่หยุดเรียนทั่วประเทศและหยุดเฉพาะบางพื้นที่ สำหรับประเทศไทยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา และเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2564 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเลื่อนเวลาเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ของกระทรวงศึกษาธิการเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ระลอกใหม่ทั่วประเทศมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดแนวปฏิบัติการเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

1.ให้โรงเรียนและสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการเลื่อนการเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 เป็นวันที่ 14 มิถุนายน 2564

2. โรงเรียนหรือสถานศึกษาแห่งใดมีความพร้อมและประสงค์จะเปิดภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2564 ก่อนวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) โรงเรียนหรือสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (สีแดงเข้ม) ให้จัดการเรียนการสอนได้เฉพาะรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล คือ On Air , Online , On Demand , On Hand (ผ่านทางไปรษณีย์) เท่านั้น

(2) โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดง) หรือ พื้นที่ควบคุม (สีส้ม) สามารถจัดการเรียนการสอนได้ทั้ง 5 รูปแบบ คือ On Site , On Air , Online , On Hand , On Demand โดยรูปแบบ On Site นั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษา ต้องผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อมของระบบ Thai Stop COVID + (TSC+) และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดก่อน

จากการมอบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้หน่วยงานและสถานศึกษาดำเนินการดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสถานการณ์ความปลอดภัยของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ผ่านมาและที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนจำนวนมากหลุดออกจากระบบการศึกษา ภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” โดยบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อติดตามผู้เรียนนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) นอกจากนี้ การรายงานผล

การดำเนินงานโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” โดยนางสาวตรีสุข เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในการประชุมผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ครั้งที่ 2/2565 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2565 พบว่า จากการลงพื้นที่ติดตามค้นหาและรายงานผลการติดตามค้นหานักเรียนที่คาดว่าจะหลุดจากระบบการศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 35,306 คน โดยได้รับการติดตามแล้ว-พบตัว จำนวน 28,402 คน และเมื่อพิจารณาจำแนกตามสาเหตุ พบว่า เด็กอยู่ในระบบการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.28 และเด็กหลุดจากระบบการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.72 โดยมีสาเหตุ 3 อันดับแรก คือ จบการศึกษาภาคบังคับ และไม่ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ คิดเป็นร้อยละ 15.38 ย้ายถิ่นที่อยู่ 4.78 และ ความจำเป็นทางครอบครัว 4.66 ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ในฐานะที่เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยส่งต่อนโยบายและกำกับติดตามและประเมินผลนโยบาย “พาน้องกลับมาเรียน” ในสถานการณ์การแพร่ของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งจากฐานข้อมูลจากระบบจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (DMC) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และการติดตามค้นหาเด็กออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่า มีนักเรียนที่คาดว่าจะหลุดจากระบบการศึกษา จำนวน 227 คน จากเหตุผลดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาและสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก และแสวงหาแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545
3. เพื่อศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือครู ผู้ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 21 โรงเรียน จำนวน 21 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

1. การนิเทศติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัดของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือครูผู้ได้รับมอบหมายของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำนวน 21 โรงเรียน

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

1. รายงานระบบจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (DMC)
2. รายงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

ประเด็นที่ศึกษา

จำนวนนักเรียน ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากจากการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม และคณะทำงานที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้ง จำนวน 12 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้พิจารณาแนวทางในการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประเด็นที่ศึกษา

จำนวนนักเรียน ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากที่เพิ่มเติมจากแบบสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 จากการศึกษาเอกสาร กฎหมายที่เกี่ยวข้องและสำรวจการดำเนินงานของสถานศึกษา

แหล่งข้อมูล

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

แนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือครูผู้ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 21 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 63 คน

ประเด็นที่ศึกษา

แนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการหน่วยงานทางการศึกษาหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

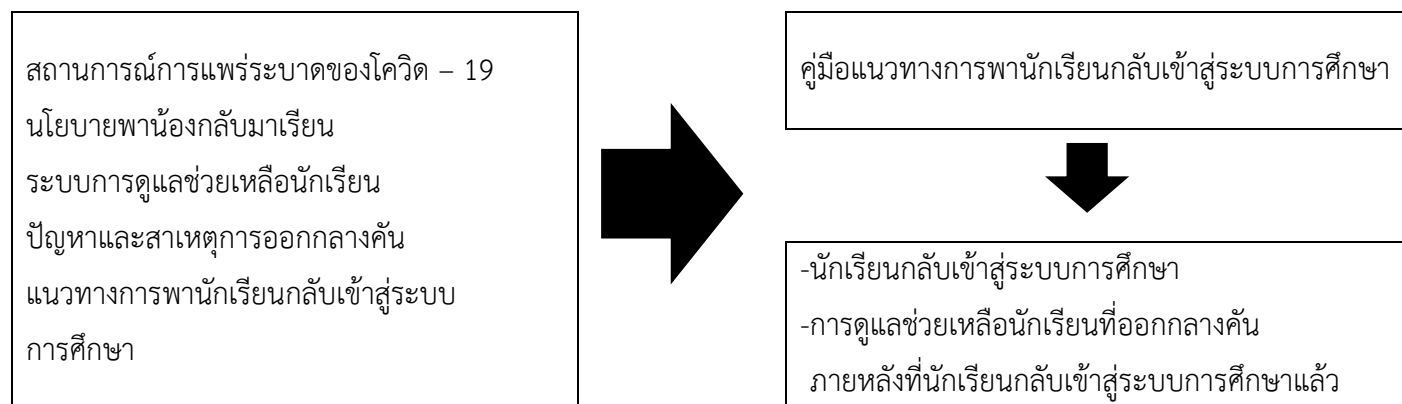
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้พิจารณาแนวทางในการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประเด็นที่ศึกษา

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2564 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

นักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2564 ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย

นักเรียนออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2564 แต่ได้ออกจากระบบการศึกษาก่อนที่จะจบการศึกษาตามหลักสูตร

ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคัน หมายถึง ปัญหาและสาเหตุที่ส่งผลให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2564 ออกจากระบบการศึกษาก่อนที่จะจบการศึกษาตามหลักสูตร

คู่มือแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนด แนวปฏิบัติที่เป็นทิศทางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการพานักเรียนที่ออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและดำเนินการจำหน่ายนักเรียนออกจากทะเบียนโรงเรียนตามระเบียบทางราชการ

การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน หมายถึง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ออกกลางคันให้กลับเข้ามาสู่ระบบการศึกษาและสามารถเรียนต่อจนจบหลักสูตร โดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรต่างๆ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 และผลกระทบต่อการศึกษาทำให้เกิดการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากและสถานศึกษานำนโยบายสู่การปฏิบัติร่วมกันโดยออกติดตามนักเรียนที่ออกจากระบบการศึกษาให้เข้ามาเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและความรู้พื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดกรอบเบื้องต้นของการวิจัยการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา
 - 1.1 ความหมายของปัญหาการออกกลางคัน
 - 1.2 ปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคัน
 - 1.3 สาเหตุของการออกกลางคันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา
 - 2.1 การบริหารงานกิจการนักเรียน
 - 2.2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 แนวทาง วิธีการ และมาตรการที่ใช้แก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
3. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา
 - 3.1 นโยบายพาน้องกลับมาเรียน
 - 3.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด – 19
 - 3.3 การพัฒนาแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา

1.1 ความหมายของปัญหาการออกกลางคัน

การออกกลางคัน (Drop outs) เป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียไปทั้งทางเศรษฐกิจและการศึกษา รวมถึงปัญหาสังคมต่างๆ เป็นปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนที่เคยเข้าเรียนในระบบสถานศึกษาแล้ว ต้องออกจากสถานศึกษา และไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนตามปกติจนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เป็นปัญหาที่ผู้เรียนได้รับประสิทธิผลไม่คุ้มค่าจากงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไป หากสถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ สามารถเรียนจนจบตามหลักสูตรทุกคน ก็จะไม่มีปัญหาการออกกลางคันหรือไม่มีผู้เรียนคนใดใช้เวลาเรียนมากกว่าหลักสูตรที่กำหนด

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ให้ความหมายการออกกลางคัน ไว้ว่า การที่นักเรียนต้องออกจากระบบโรงเรียนก่อนเรียนจบหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนโดยสมบูรณ์

2) นักเรียนกลุ่มที่ออกกลางคันยังไม่สมบูรณ์ เป็นนักเรียนกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงหรือมีแนวโน้มจะออกกลางคัน ด้วยการขาดเรียนบ่อย ๆ หรือมีลักษณะสำคัญอย่างอื่นประกอบ เช่น ถูกจับเพราะต้องคดีความ ถูกคุมตัวในสถานพินิจ ถูกคุมประพฤติ เจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ สมรสแล้ว หรือตั้งครรภ์ และรักษาตัวจากการติดยาเสพติด นักเรียนกลุ่มนี้คือกลุ่มที่ต้องป้องกันไม่ให้ออกกลางคัน

รุ่งโรจน์ อาริยะ (2552) ให้ความหมายไว้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียนเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาแล้วต้องออกจากสถานศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง เช่น ขาดเรียนเกินกำหนดก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ให้ความหมายไว้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนระหว่างปี โดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนได้ ซึ่งเกิดจากสาเหตุฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว สมรสแล้ว มีปัญหาปรับตัว ต้องคดี/ ถูกจับ เจ็บป่วย อุบัติเหตุ อพยพตามผู้ปกครอง หาเลี้ยงครอบครัว และกรณีอื่นๆ

เบญจลักษณ์ ลอยนอก (2556) ให้ความหมายของการออกกลางคัน คือ การที่นักเรียน นักศึกษาออกจากสถานศึกษาโดยขาดการติดต่อกับแผนกทะเบียน และถูกจำหน่ายชื่อออกจากสถานศึกษาก่อนที่จะเรียนจบตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ โดยไม่ใช่สาเหตุเนื่องมาจากการย้ายสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การออกกลางคัน คือ การที่นักเรียนยังคงมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนนักเรียน และอายุยังไม่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่ออกจากสถานศึกษาไปก่อนเรียนจบตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ และไม่กลับมาเข้าเรียนอีกต่อไป เนื่องจากประสบปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเองโดยตรง ไม่ได้มีสาเหตุมาจากการย้ายสถานศึกษา

1.2 ปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคัน

โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดให้มีมาตรการรองรับหลังจากที่ผู้เรียนออกกลางคัน ส่งผลให้ผู้เรียนที่ออกกลางคันจำนวนหนึ่งใช้ชีวิตอย่างไม่มีเป้าหมาย และมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิด

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2550) จำแนกความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ออกกลางคัน ได้ว่า

1) ส่งผลให้ไม่มีงานทำหรือได้ทำงานที่ต่ำกว่าความสามารถของตนเอง หรือได้ทำงานที่มีผลตอบแทนต่ำ
2) ส่งผลให้มีปัญหาในเรื่องสุขภาพอนามัยต่อตัวของเยาวชนเอง และมักจะหนีไม่พ้นเรื่องการติดยาเสพติดให้โทษต่อร่างกาย

3) กลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหา และเป็นภัยต่อสังคมไปด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลกระทบจากการออกกลางคันของนักเรียนมีผลต่อสังคม โดยก่อให้เกิดปัญหาในทางอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น

4) เป็นผู้ที่ไม่มียานพาหนะและไม่มียาได้ จึงทำให้เขาเหล่านั้นเป็นภาระของครอบครัวและสังคม

สรุปได้ว่า ปัญหาและผลกระทบจากการออกกลางคันของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดการสูญเสียโอกาสหลายๆ ด้าน ทั้งต่อตัวเด็กและเยาวชนเองรวมไปถึงสูญเสียโอกาสของสังคม และส่งผลกระทบต่อไปถึงความเจริญของประเทศชาติด้วย

1.3 สาเหตุของการออกกลางคันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน

อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อเยาวชนในตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคัน ในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้จำแนกปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนเกิดจากปัจจัย 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง ได้แก่ นักเรียนมีผลการเรียนไม่ดี สอบตกซ้ำชั้น ไม่สนใจการเรียน ไม่อยากเรียน หรือเบื่อหน่ายการเรียน อายุมากหรือมีร่างกายโตกว่าเด็กในระดับชั้นเดียวกัน มีปัญหากับครูหรือถูกครูลงโทษและปัญหาด้านสุขภาพ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ผู้ปกครองมีฐานะยากจนหรือรายได้ต่ำ ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ผู้ปกครองต้องเดินทางไปประกอบอาชีพที่อื่น ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนประกอบอาชีพหรือหารายได้ ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองมีการศึกษาน้อย บิดามารดาไม่เอาใจใส่ในการเรียนของบุตร และไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านโรงเรียนและครู ได้แก่ จำนวนครูไม่สอดคล้องกับนักเรียน ครูขาดเจตคติที่ดีต่อการสอนโรงเรียนขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดบริการด้านการแนะแนว และขาดบริการด้านการอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การจัดโปรแกรมด้านการเรียนไม่น่าสนใจหรือไม่สนองความต้องการของนักเรียน ครูขาดการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน และขาดความเป็นธรรมต่อนักเรียน เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ชุมชน และวัฒนธรรม ได้แก่ บ้านเรือนนักเรียนอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ห่างไกลจากแหล่งน้ำและขาดสาธารณูปโภค หรืออาศัยอยู่ในชุมชนหนาแน่นมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร ในโรงเรียนเนื่องจาก

นักเรียนถนัดภาษาถิ่นมากกว่า ราษฎรในชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ

ครรชิต เมฆขลา (2552) ได้สรุปเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. นักเรียนไม่อยากเรียน ไม่พร้อมที่จะเรียน มีความบกพร่องด้านร่างกายหรือสติปัญญา
2. โรงเรียนและครู ที่ไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียน ขาดการบริการแนะแนว มีทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

3. ครอบครัว ที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวที่แตกแยก ไม่มีผู้ดูแลเอาใจใส่นักเรียน
4. สังคม ที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตไปในทางที่ดีให้กับนักเรียน เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

ภูมิ เพชรศีกดาสิริ (2553) ได้สรุปปัจจัยความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนไว้ว่ามี 4 ปัจจัยหลัก จำนวนรวมทั้งสิ้น 12 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว จำนวน 4 ปัจจัย คือ
 - 1.1 รายได้ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง
 - 1.2 ระดับการศึกษาของพ่อ
 - 1.3 อาชีพของพ่อ
 - 1.4 อาชีพของแม่
2. ปัจจัยเสี่ยงด้านครู/ โรงเรียน จำนวน 2 ปัจจัย คือ
 - 2.1 ครูไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน
 - 2.2 ไม่มีครูรับฟังปัญหา และให้คำปรึกษาแก่นักเรียน
3. ปัจจัยเสี่ยงด้านนักเรียน จำนวน 2 ปัจจัย คือ
 - 3.1 การเข้าเรียนสาย
 - 3.2 การขาดเรียน
4. ปัจจัยเสี่ยงด้านเพื่อน จำนวน 4 ปัจจัย คือ
 - 4.1 การมีเพื่อนที่เคยติด 0 ร มส.
 - 4.2 การมีเพื่อนไม่ตั้งใจเรียน
 - 4.3 การมีเพื่อนที่ออกกลางคันไปแล้ว
 - 4.4 การมีเพื่อนที่ชอบใช้ความรุนแรง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลางคันของนักเรียน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านครอบครัว 2) ปัจจัยด้านโรงเรียนและครู 3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และ 4) ปัจจัยด้านตัวนักเรียน ซึ่งแต่ละปัจจัยมีสาเหตุแตกต่างกันล้วนมีผลต่อการออกกลางคันและการกลับมาเรียนทั้งสิ้น

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

2.1 การบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน (Student personnel administration) ได้แก่ การจัดดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน เริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียนระหว่างอยู่ในโรงเรียน กระทั่งออกจากโรงเรียน การบริหาร กิจการนักเรียนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

- 1) ช่วยส่งเสริมความถนัดและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนให้มีความพร้อมที่จะใช้ ชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข ในสังคมส่วนรวม
- 2) ช่วยแก้ปัญหานักเรียนขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียน
- 3) สานสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนอย่างถูกต้องตามวัฒนธรรม อันดี งามของชาติ
- 4) ช่วยส่งเสริมและใส่ใจในสุขภาพนักเรียนอย่างทั่วถึง
- 5) ช่วยสร้างสรรค์มารยาทอันดีงามในสังคม และเทิดทูนวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ
- 6) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เทคนิคใน การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดีและมีคุณภาพ
- 7) กิจกรรมนักเรียนเป็นสื่อกลาง ในการประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงาน ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
- 8) เสริมสร้างคุณภาพของนักเรียน เน้นให้เป็นผู้มีชีวิตที่ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย พร้อมที่จะ สามารถพัฒนาสติปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง

2.2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้แก่ เด็กและเยาวชนจากการศึกษางานวิจัย บทความทางการศึกษาจากนักการศึกษา อาทิ ชูวิทย์ สิงห์โท (ม.ป.ป.:2) บรรทม รวมจิตร (2553:8) สมิทธิรักษ์ จันทรรักษ์ (2553:5) เบญจพร ทศานนท์ (2557:522) สมจิตร ภูเขา (2558:462-464) สวีตศักดิ์ สำนักวงศ์ (2558:1) สุวรรณ แสงสุริยา (2556:374-376) แทน ด่านแก้ว (2552:2-3) และอวยชัย ศรีตระกูล (2556:87-88) สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการ ส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนในแต่ละกระบวนการและมีความ

ต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน (ซูวิทย์ สิงห์โท:ม.ป.ป. ,16-26) ดังนี้

2.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนในด้านต่อไปนี้

1) ด้านความสามารถของนักเรียนทางการเรียนและพฤติกรรม รวมถึง ความสามารถด้านอื่นๆของ ผู้เรียน

2) ด้านสุขภาพของนักเรียน เพื่อให้รู้จักสภาพร่างกายของนักเรียนซึ่งสามารถแสดง ถึงพฤติกรรม ทางด้านจิตใจได้ เช่นการซึมเศร้า สมาธิสั้น หรือการเก็บตัว เป็นต้น

3) ด้านครอบครัวด้านการคุ้มครองนักเรียนและความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยมี เครื่องมือในการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคลได้แก่แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนของกรม สุขภาพจิต

2.2.2 การคัดกรองนักเรียนเป็นกระบวนการหลังจากที่ครูได้รู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูล มาวิเคราะห์เพื่อแยกนักเรียนเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนตรงกับปัญหาและ ความต้องการมากที่สุด ซึ่งสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขพัฒนา จาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) เป็นเครื่องมือผ่านการวิจัย แล้ว ว่ามีประสิทธิภาพในการคัดกรองปัญหาเด็กได้ดีสามารถช่วยเหลือ ครูในการคัดกรองปัญหาและ ให้การช่วยเหลือ เบื้องต้นแก่เด็กในโรงเรียนแบบประเมินตนเอง (SDQ) เหมาะสำหรับเด็ก อายุระหว่าง4-16ปี โดยแบบประเมินแต่ละฉบับ มี 2 หน้า หน้าแรกเป็นลักษณะพฤติกรรม จำนวน 25 ข้อ ซึ่งมีลักษณะของพฤติกรรม ทั้งด้านบวกและด้านลบโดย สามารถจัดเป็นกลุ่มพฤติกรรมได้ 5 ด้าน ได้แก่1) พฤติกรรมด้านอารมณ์ 2) พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น 3) พฤติกรรม เกร/ความประพฤติ 4) พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน 5) พฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยคะแนนรวม ของกลุ่มที่ 1-4 เป็นคะแนนที่แสดงถึงปัญหา พฤติกรรมของเด็ก ในด้านนั้น ๆ (Total Difficulties score) ส่วนคะแนนใน ด้านที่ 5 เป็นคะแนน ที่แสดงถึงจุดแข็งของเด็ก (Strength score) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณานำจุดแข็งมาใช้ เพื่อให้การช่วยเหลือแก้ปัญหาในด้านอื่นๆแก่เด็กต่อไป ในขณะที่เดียวกันคะแนนด้านสัมพันธภาพ ทางสังคมก็เป็นตัวบ่งชี้ ให้ครูได้ทราบถึงความยากง่ายในการแก้ปัญหาถ้าเด็กมีจุดแข็ง (คะแนน ด้านสัมพันธภาพทางสังคมสูง) การให้ความ ช่วยเหลือปัญหาพฤติกรรมจะง่ายกว่าเด็กที่ไม่มีจุดแข็ง (คะแนนด้านสัมพันธภาพทางสังคม) เป็นต้นสำหรับหน้าที่ 2 ใน ด้านหลังของแบบประเมิน เป็นการประเมินผลกระทบของพฤติกรรมว่ามี ความเรื้อรัง ส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง ต่อ ตัวเด็กเองมีผลต่อสัมพันธภาพทางสังคม และชีวิตประจำวันของเด็กมากน้อยอย่างไร ซึ่งในส่วนนี้ใช้คำลงสรุปว่า “เป็น ระดับความรุนแรงของปัญหา โดยในการใช้แบบประเมินตนเอง (SDQ) จะประกอบด้วย 3 ชุด คือ 1) แบบประเมินที่ นักเรียนประเมินตนเอง ชุด 2) แบบประเมิน ที่ครูประเมินนักเรียน 1 ชุด 3) แบบประเมินที่ผู้ปกครองประเมินนักเรียน 1 ชุด ซึ่งแบบประเมิน ทั้ง 3 ชุดนี้ มีลักษณะข้อคำถามคล้ายคลึงกับข้อคำถามในแบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง ตลอดจนการตรวจให้คะแนน ยกเว้นเกณฑ์การแปลผลต่างกันเล็กน้อย ครูที่ประเมินนักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองที่จะ ประเมินควรรู้จักนักเรียนและมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาระยะเวลาหนึ่ง และควรประเมินทั้ง 25 ข้อ ในครั้งเดียว

ระยะเวลาที่นักเรียนประเมินตนเอง ครูประเมินนักเรียน หรือผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินนักเรียนควรเป็นระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยในครั้งแรกอาจให้นักเรียน ประเมินตนเองก่อนแล้วครู/ผู้ปกครองสามารถใช้แบบประเมินตนเองฉบับของครู / ผู้ปกครอง ทำการประเมินนักเรียนซ้ำ เพื่อดูผลที่ได้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งอาจใช้การสัมภาษณ์หรือ เครื่องมืออื่นช่วย ในการพิจารณาเพิ่มเติม กรณีที่เห็นว่าผลที่ได้ขัดแย้งกับความเป็นจริงต้องคำนึงถึง ความจริงว่าไม่มีเครื่องมือชนิดใด สมบูรณ์แบบขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นสำคัญแบบประเมินตนเองชุดนี้เป็นเพียงเครื่องมือ เพื่อช่วยเหลือในการคัดกรองปัญหานักเรียน เท่านั้น ไม่ใช่เป็นตัวชี้้นำครูในการตัดสินใจปัญหานักเรียนโดยทั่วไปจะใช้ ร่วมกับโปรแกรม คอมพิวเตอร์ Scan tool 3 ในการบันทึกข้อมูลการคัดกรองนักเรียนและรายงานการปฏิบัติงาน ให้ต้นสังกัดทราบ

2.2.3 การสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม เพื่อให้นักเรียนให้รู้จักตนเอง และปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการตัดสินใจ วางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง ในการดูแลนักเรียน

2.2.4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาสามารถทำ ได้หลายวิธีได้แก่

- 1) การให้คำปรึกษาเบื้องต้นโดยครูที่ปรึกษา
- 2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนโดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย
- 3) การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบของชมรม
- 4) กิจกรรมในห้องเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
- 5) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
- 6) กิจกรรมซ่อมเสริม
- 7) กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

2.2.5 การส่งต่อนักเรียน เมื่อการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอนไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียน ได้ต้องอาศัย ผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือก่อนที่จะปัญหาจะทวีความรุนแรงการส่งต่อ มี 2 รูปแบบได้แก่

1) การส่งต่อภายใน โดยครูที่ปรึกษาส่งต่อให้ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำ วิชา ครูปกครองเป็นต้นตามความเหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือ

2) การส่งต่อภายนอก โดยการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายนอกผู้ที่ส่งต่อ คือ ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูปกครอง เมื่อนักเรียนได้รับความช่วยเหลือให้กลับสู่สภาพปกติ แล้วจึงรับนักเรียนเข้าเรียนตามปกติ

2.3 แนวทาง วิธีการและมาตรการที่ใช้แก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน

ปัญหาของกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันมาจากสาเหตุแตกต่างกัน การค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาก็เป็นภารกิจสำคัญของการจัดการศึกษาหรือทุกฝ่ายที่มี ส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีมือช่วยเหลือจัด ปัญหาของนักเรียนให้ลดลงหรือหมดไป และให้นักเรียน ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีทักษะชีวิต (Life skill) เพื่อปรับตัวในการใช้

ชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัย สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้ ในอนาคต ทักษะชีวิตจะมีส่วนช่วยให้สามารถนำความรู้ในเรื่องต่างๆ มาเชื่อมโยงกับทัศนคติ ผ่านการคิด วิเคราะห์ที่ตรงตรงถึงผลที่จะเกิดขึ้น และตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมได้ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และรับมือกับปัญหา และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ดังแนวความคิดการดำเนินการแก้ไขปัญหา การออกกลางคัน และเลี้ยงออกกลางคัน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำแนวทางการส่งเสริมให้กลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และกลุ่มเลี้ยงออกกลางคันได้เข้าเรียน และเรียนต่อจนจบ การศึกษาภาคบังคับ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยปฏิบัติทุกระดับนำไปประยุกต์ได้ดำเนินการ หรือแก้ไขปัญหามาในแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพปัญหา สรุปกลุ่มเป้าหมายโดยจัดรวม เป็นกลุ่มๆ ได้ดังนี้ (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 10)

2.3.1 เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับที่ไม่ได้เรียน เนื่องจากผู้ปกครองไม่ส่งเข้าเรียนหรือด้วย สาเหตุอื่นๆ สรุปเป็นข้อมูลบ่งชี้และแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

1) เด็กพิการ เป็นปัญหาด้านความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ ผู้ทุพพลภาพ หรือไม่สามารถพึ่งตนเองได้ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วม

2) เด็กมีปัญหาด้านสติปัญญา เป็นปัญหาในการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป พัฒนาการไม่เป็นไปตามอายุ เรียนรู้ช้า สมาธิสั้น โรงเรียนควรมีหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนที่สามารถ ตอบสนองเด็กกลุ่มนี้ได้ ทางโรงเรียนต้องปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน จัดกิจกรรม พัฒนาสมองให้มีรูปแบบที่ยืดหยุ่นทั้งด้านการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล จัดโปรแกรม การเรียนการสอนเพื่อรองรับกลุ่มเด็กที่ออกกลางคัน จัดโปรแกรมการเรียนการสอนพิเศษภาคฤดูร้อน สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน ติด "0, ร, มส." จัดเครือข่ายระหว่างโรงเรียนที่เด็กมีปัญหา ผลการเรียนตกต่ำ และโรงเรียนที่เก่งด้านวิชาการ เพื่อมาสอนผู้เรียนเป็นกรณีพิเศษ และคิดเป็นชั่วโมง เรียน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, หน้า 3)

3) เด็กมีปัญหาด้านสุขภาพระหว่างช่วงอายุวัยเรียน เป็นอุปสรรคในการเรียนหรือเข้าร่วม กิจกรรมของโรงเรียน เช่น เจ็บป่วยเรื้อรังประสบอุบัติเหตุ ติดเชื้อเอชไอวี เป็นต้นโรงเรียน ต้องประสานกับผู้ปกครองและหน่วยงานด้านสุขภาพให้ความช่วยเหลือ ส่งต่อไปสู่การบำบัดรักษา โรงเรียนต้องมีวิธีการผ่อนผันการหยุดเรียนหรือการเข้าร่วม กิจกรรมอื่น ๆ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถจัดการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ได้ เช่น การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย (Non Formal Education and Informal Education) การศึกษาในครอบครัว (Home School) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) เป็นต้น

4) เด็กมีอายุมากเกินไป อาจเกิดจากการแจ้งเรียนช้า หรือไม่ได้เข้าเรียนตามวัย การมีอายุมากกว่าเพื่อน ทำให้มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ จึงไม่ยอมมาเรียนโรงเรียนต้องมีวิธีการผ่อนผัน ยืดหยุ่นให้เด็กได้เรียนด้วยวิธีการที่

เหมาะสมกับพัฒนาการโดยการทำงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) การศึกษาเฉพาะทาง โรงเรียนพระปริยัติธรรม และศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำผลการเรียน ไปเทียบโอนการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้ และร่วมมือกับนักสังคมสงเคราะห์ในจังหวัด เพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำผู้เรียน ในเรื่องการประกอบอาชีพ ฯลฯ

5) เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศ การลงนามใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หรือ EFA (Education for All) ตามหลักการสิทธิของเด็ก และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีสิทธิได้รับ โอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กไทย โรงเรียนต้องมีการสำรวจข้อมูลเด็กไร้สัญชาติในเขตพื้นที่บริการด้วย โดยแจ้งให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนและดำเนินการตาม พระราชบัญญัติการศึกษา ภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 และกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอนุโลม

6) เด็กมีปัญหาครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ควรมีกลไกการร่วมมือกันของทุกหน่วยงานในพื้นที่ในเรื่อง การสำรวจเด็กและการ เถกต่างเด็กให้ทั่วถึง สร้างความ ตระหนักให้กับผู้ปกครองและชุมชน จัดการศึกษาแบบให้เปล่าในรูปแบบ โรงเรียนเฉพาะกลุ่ม หรือโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ ครอบครัวสงเคราะห์ และผู้อุปการะเด็ก ตลอดจน สนับสนุนปัจจัยขั้นพื้นฐานในการมาเข้าเรียนให้ครบถ้วน หากดำเนินการในทุกวิธีแล้วยังไม่สามารถช่วยให้เด็กมาเข้าเรียนได้ให้โรงเรียนแต่งตั้งเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติการศึกษามาบังคับ พุทธศักราช 2545 เพื่อแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณีต่อไป

2.3.2 เด็กเข้าเรียนแล้วออกกลางคัน โรงเรียนสามารถเกณฑ์เข้าเรียนได้แล้ว แต่มีบางส่วนออก กลางคัน ก่อนเรียนจบตามหลักสูตรได้ครบ 9 ปี มีทั้งเด็กที่โรงเรียนสามารถติดตามตัวให้มาเรียน ในรูปแบบอื่นได้ และส่วนหนึ่งไม่สามารถติดตามตัวมาเรียนได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือออก กลางคัน ควรพัฒนาระบบติดตามดูแลนักเรียนให้มี ประสิทธิภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่จะสามารถติดตามตัวเด็ก และสื่อสารกับครอบครัวได้ ในการดูแลเอาใจใส่เด็กเพื่อให้ คงอยู่ในระบบการศึกษา ควรใช้การสร้างคุณภาพการศึกษาและบริการการศึกษาที่ดีตรงความต้องการของเด็ก ครอบครัว และสังคม

2.3.3 เด็กกำลังเรียนอยู่และเสี่ยงที่จะออกกลางคัน เป็นการดำเนินการเชิงรุกที่จะจัดการ ป้องกันปัญหา การออกกลางคันที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีสาเหตุการออกกลางคันคล้ายคลึงกับเด็กที่ออก กลางคันไปแล้ว แนวทางการแก้ไข ได้แก่ โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ ให้บรรยากาศเป็นที่ รื่นรมย์น่าเรียนจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ และเกิด ประโยชน์กับเด็กโดยตรง โดยคำนึงถึงเด็ก กลุ่มเสี่ยง ร่วมมือกับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชนเฝ้าระวังสอดส่องดูแลเด็ก จัดหา ทุน สวัสดิการ การอุปการะช่วยเหลือเด็ก การจัดพาหนะอำนวยความสะดวกให้เดินทางมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมมือ นักจิตวิทยา มาทดสอบสภาพจิตใจของผู้เรียน เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมและปรับพฤติกรรม

จากนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาคือออกกลางคันดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิด สร้างการมีส่วนร่วมของ เครือข่ายการจัดการศึกษาในการคิดริเริ่มหาแนวทางการแก้ไขปัญหาคือออก กลางคันโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนเรื่องต่างๆ การคิดวางแผนกำหนดขั้นตอน วิธีการ การปฏิบัติ และการประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในหลักการ 3 ด้าน คือ 1)

การติดตามนักเรียนที่ออก กลางคันแล้วให้กลับมาเข้าเรียนในระบบ 2) การป้องกันและการเฝ้าระวังการออกกลางคันของนักเรียน กลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มออกกลางคัน 3) การกำหนดมาตรการรองรับปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคัน โดยการศึกษาขั้นตอนดำเนินการ วิธีการช่วยเหลือ กิจกรรม และการติดตามประเมินผลสำหรับสร้าง แนวทางปฏิบัติสำหรับเครือข่ายทุกระดับ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบทบาทการมีส่วนร่วม ของเครือข่าย โดยได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันต่อไป

แนวความคิดดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันของหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ

ความพยายามลดความสูญเสียทางการศึกษาในการออกกลางคันของนักเรียน หน่วยงาน ทางการศึกษาของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือดำเนินการทั้งในส่วนผู้กำหนดนโยบาย ให้หน่วยปฏิบัติ และสถานศึกษาร่วมกันขับเคลื่อนดำเนินการ แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1) การป้องกันการออกกลางคันของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มเสี่ยงออกกลางคัน
 - 2) การกำหนดมาตรการรองรับกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และกลุ่มนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, หน้า 3-4) ได้ร่วมมือดำเนินการ ร่วมกับหน่วยงานอื่น ดังนี้
- 1) การจัดทำฐานข้อมูลนักเรียน ดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนที่ออกกลางคัน ใช้โปรแกรม สำนะโนนักเรียนเพื่อเก็บเด็กตกหล่น โดยร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ละพื้นที่ช่วยกันเก็บข้อมูลเด็กเป็นรายครัวเรือน ซึ่งจะพบเด็กที่ไม่เรียนต้องออกกลางคันในพื้นที่สูง ห่างไกล ทุกวันดาร เช่น เมื่อพบกรณีดังกล่าวแก้ปัญหาโดยพิจารณาเป็นรายๆ
 - 2) การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา การเรียนสะสม ติด ๐, ร และ มส. จนกระทั่งไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันตามจำนวนปีที่ต้องเรียนจนเป็น สาเหตุให้ออกกลางคันในที่สุด มาตรการที่นำมาใช้ คือ การจัดโปรแกรมสอนพิเศษภาคฤดูร้อนเพื่อให้ สถานศึกษาจัดให้ครูผู้สอนและนักเรียนแก้ไขและพัฒนาผลการเรียนร่วมกัน นักเรียนสามารถ ผ่านการประเมินผลตามเกณฑ์และเรียนจบหลักสูตร
 - 3) การร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือและส่งต่อนักเรียนที่เรียนไม่จบ
 - 3.1) ให้การช่วยเหลือด้วยวิธีการยืดหยุ่น เพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหาได้เรียนจนจบการศึกษา โดยไม่ต้องออกกลางคัน เช่น การตั้งครุหรือเจ็บป่วย เปิดโอกาสให้กลับมาเรียนได้หลังคลอด แต่หาก รายใดไม่ต้องการกลับมาเรียนสามารถยืดหยุ่นไม่ต้องเรียนได้ แต่จะมีสื่อการเรียนการสอนให้เรียน ที่บ้านได้ หรือส่งต่อให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มาช่วยรับเข้าเรียน และการยกเว้นให้ กศน.สามารถจัดการศึกษาแก่นักเรียนที่ออกกลางคันแล้วที่อายุไม่เกิน 15ปี โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้อนุมัติเป็นรายกรณีว่าเด็กคนดังกล่าวมีเหตุพิเศษไม่สามารถเรียนในระบบปกติ ได้ ตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ เด็กที่เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเรียนอยู่ในระบบ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหนังสือส่งตัวไปเรียนต่อในระบบ กศน.

3.2) การจัดการเรียนการสอนเด็กออกกลางคันโดยวิธีเรียนทางไกล จากความร่วมมือ ของสถาบันการศึกษาทางไกล คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรหน่วยงาน เครือข่ายคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานหลักๆ 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การป้องกัน เน้นระบบการดูแลช่วยเหลือ ด้วยรูปแบบการเรียนทางไกล เป็นระบบการ ป้องกันให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ยังอยู่ในระบบโรงเรียน โดยสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้รับผิดชอบ มีระบบการดูแลช่วยเหลือเป็นราย บุคคล และใช้รูปแบบการเรียนทางไกลเป็นตัว เสริมให้กลุ่มเสี่ยงบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนได้

แนวทางที่ 2 การแก้ไข เป็นระบบการแก้ไขกับกลุ่มนักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคันแล้ว ซึ่งสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยสถาบันการศึกษาทางไกล ร่วมมือกับ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดาโรงเรียนสามพรานวิทยา และโรงเรียนสวนกุหลาบ วิทยาลัย ธนบุรี เป็น “หุ้นส่วนทางการ ศึกษา” เพื่อนำร่องการจัดการเรียน การสอนให้แก่เด็กนักเรียนที่ออกจาก โรงเรียนกลางคัน โดยใช้การจัดการศึกษานอก ระบบ ด้วยวิธีเรียนทางไกล ในลักษณะบูรณาการเป็นตัว ขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอน

แนวทางที่ 3 การขยายผล เป็นระยะหลังจากการนำร่อง เพื่อการขยายผลและขับเคลื่อน การดำเนินงาน ในพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิด รวดเร็วและถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสถาบันการศึกษาทางไกล จะเป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุน การดำเนินงานกับหน่วยงานในพื้นที่ต่อไป

4) การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการป้องกันการออกกลางคันของกลุ่มนักเรียน ที่กำลังเรียนอยู่ใน ระบบ เนื่องจากเป็นกระบวนการช่วยเหลือที่เป็นระบบประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น การจัดเก็บข้อมูลนักเรียน รายบุคคล การคัดกรอง จัดกลุ่มนักเรียน การจัดกิจกรรมป้องกัน และช่วยเหลือ การเยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครองชั้น เรียน เป็นต้น สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดีทั้งการป้องกัน เฝ้าระวัง และการ ช่วยเหลือนักเรียน

5) การเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ การมีทักษะชีวิตและอาชีพทำให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับ ปัญหาการปรับตัวใน การใช้ชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบอย่างมีความสุข การที่เด็กรู้จัก เข้าใจตนเองในด้านความสนใจและ ความสามารถจะช่วยให้มีจุดมุ่งหมายในการเรียน และการประกอบ อาชีพในอนาคต การใช้ชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมายช่วย ลดปัญหาการออกกลางคันและการออกจากงานในวัยผู้ใหญ่ นักวิชาการหลายท่านเชื่อว่าหากนักเรียนมีทักษะชีวิตและ อาชีพจะช่วยลดปัญหาการออก กลางคันของนักเรียนโดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น สามารถ ปรับตัว และดูแลตนเองให้ความอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

6) การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีกิจกรรมแนะแนวตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีขอบข่ายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้าน การศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม มีเป้าหมายเพื่อ 1) การส่งเสริมและพัฒนา ให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ รักและ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การป้องกัน ให้อำนาจแก้ปัญหา เลือกวิธีการที่เหมาะสม รู้จักยับยั้งชั่งใจ 3) แก้ไขปัญหา

เพื่อแก้ไขปัญหาของ นักเรียนโดยมีภารกิจของงานได้แก่ การจัดกิจกรรมแนวตามหลักสูตร การจัดบริการแนะแนว และการจัด กิจกรรมและโครงการที่สนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการแนะแนวและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัด กิจกรรมแนะแนวเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือ ซึ่งให้สถานศึกษาจัดขึ้นสำหรับส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งอาจส่งผลต่อปัญหาการเรียนและการใช้ชีวิตจนต้องออกจากสถานศึกษา

7) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน คณะกรรมการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 โดยนายภาวิช ทองโรจน์กล่าวถึงเหตุผล การปรับปรุงหลักสูตรว่า สังคมไทยในปัจจุบันผู้ที่ เดินทางเข้าสู่ระบบการศึกษาต้องออกไปกลางคัน ด้วยเหตุต่างๆ โดยไม่ได้ศึกษาจนจบระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ไม่ได้เข้าศึกษาต่อในระบบ มหาวิทยาลัยมีเป็นจำนวนมากกว่าผู้ศึกษาจนเข้ามหาวิทยาลัยได้ ระบบการศึกษาจึงต้องสร้าง ศักยภาพ ให้แก่คนทุกกลุ่ม หากจะเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัยก็ต้องมีวิชาการที่เข้มแข็ง แต่หากต้องออกมาก่อนก็ จะต้อง มีทักษะในการดำรงชีพได้ ดังนั้น หลักสูตรจะต้องไม่เพียงแต่ตอบสนองการที่บุคคลจะต้องเข้า ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เท่านั้น หากแต่จะต้องสร้างบุคคลให้มีความรู้และทักษะเพียงพอในการที่จะ ดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ตามศักยภาพ แม้ไม่ได้ เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย

สรุปได้ว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันของหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานภาค ส่วนต่างๆ นั้น ควรให้หน่วยปฏิบัติและสถานศึกษาร่วมกันขับเคลื่อน เพื่อป้องกันและกำหนด มาตรการรองรับกลุ่ม นักเรียนออกกลางคัน และเลี้ยงออกกลางคันโดยการจัดทำฐานข้อมูลนักเรียน การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการ เรียน การร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ และส่งต่อนักเรียนที่เรียนไม่จบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนการเสริมทักษะชีวิตและอาชีพการจัด กิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา และการปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอน

แนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการออกกลางคันอย่างยั่งยืน การร่วมมือแก้ไขปัญหาการ ออกกลางคันเชิงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน พื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ รวมถึงองค์กรอื่นในท้องที่ โดยร่วมมือกันติดตามช่วยเหลือ รวมถึงแก้ไขปัญหาต่างๆ ในวัยเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาในเขตพื้นที่บริการ ร่วมกัน รับผิดชอบให้นักเรียนได้เข้ารับการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ครอบคลุมทุกคน มีการประชุมติดตาม ผลการดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่อง มีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ดำเนินการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เพื่อให้ได้ เห็นสถานภาพปัจจุบันทางการศึกษาของเด็กทุกคน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ 3 แนวทาง ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 1)

1) จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายประชากรวัยเรียนกลุ่มอายุ 3 - 18 ปีที่ไม่ได้อยู่ในระบบ การศึกษา ศูนย์ ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการนำข้อมูลนักเรียน ตรวจสอบกับข้อมูลประชากรกลุ่ม อายุ 3 - 18 ปี ของกระทรวงมหาดไทย เพื่อค้นหาผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบ การศึกษาเป็นรายบุคคล จำแนกเป็นรายหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด

2) สํารวจ ตรวจสอบข้อมูลในระดับพื้นที่ ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในระดับพื้นที่ โดยแต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลลงพื้นที่ตามที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา จากฐานข้อมูล โดยจำแนกตามสภาพข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

2.1) จัดทำแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาประชากรวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา

2.2) แต่งตั้งคณะทำงานในการสนับสนุนการดำเนินงานในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล

2.3) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดแก่ผู้เกี่ยวข้อง

2.4) คณะทำงานลงพื้นที่ตรวจสอบสาเหตุการไม่เข้าเรียน ตามที่อยู่ของประชากรวัยเรียน ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาจากฐานข้อมูล และจำแนกประเภทของกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบ การศึกษา เป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กที่ไปเรียนในสถานศึกษาภายในประเทศ กลุ่มเด็กที่ไปเรียน ต่างประเทศ กลุ่มเด็กที่ไม่มีตัวตนในพื้นที่ (ย้ายไปอยู่ที่อื่นเป็นระยะเวลายาวนาน ไม่สามารถติดตามได้) กลุ่มเด็กพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแล้วไปประกอบอาชีพ กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มเด็กปกติที่ไม่ได้เข้ารับ การศึกษาด้วยเหตุผลต่างๆ และกลุ่มเด็กออกกลางคัน

3) จัดหาที่เรียนให้กับกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันแก้ไขปัญหาประชากรวัยเรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา โดยดำเนินการจัดหาที่เรียนให้กับ กลุ่มเป้าหมาย ดังภาพที่ 3

ปัญหาและสาเหตุออกกลางคัน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เด็กพิการ	ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ให้ได้รับการศึกษาในโรงเรียนสังกัด
เด็กปกติที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษา	สพป. สพม. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด/อำเภอ/ตำบล สถาบันอาชีวศึกษา
เด็กออกกลางคัน	สพป. สพม. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด/อำเภอ/ตำบล สถาบันอาชีวศึกษา
จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบอาชีพ	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด/อำเภอ/ตำบล สถาบันอาชีวศึกษา สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด จัดหางานจังหวัด

นอกจากนี้ยังมีกรณีการมีส่วนร่วมของจังหวัดสุรินทร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 2) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด และทุกส่วนราชการประสานงานร่วมกันเพื่อชักชวนให้เด็กกลับเข้ามาในสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นด้านการฝึกฝนอาชีพ เป้าหมายสำคัญ คือ ให้เด็กมีทักษะอาชีพติดตัว สามารถหาเลี้ยงชีพได้ นอกเหนือจากมีความรู้ด้านวิชาการ เครื่องมือแรกที่จังหวัดสุรินทร์นำมาใช้คือ "ระบบฐานข้อมูลเด็กและ เยาวชน" ที่สะท้อนข้อเท็จจริงและสามารถนำมาใช้ร่วมกันทั้งจังหวัด และการตั้งทีมขับเคลื่อน การทำงาน 2 ระดับ คือ คณะกรรมการระดับจังหวัด และคณะกรรมการระดับพื้นที่ โดยมีการทำงาน ร่วมกันของ 5 ภาคส่วน

เรียกว่า "เครือข่ายความร่วมมือเบญจภาคี" เช่น เด็กและผู้ปกครอง องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ห้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน มูลนิธิ สภาเด็ก และเยาวชน สถานประกอบการ เป็นต้น การดำเนินการอบรมวิชาชีพระยะสั้น จำนวน 75 ชั่วโมง ประกอบด้วย หลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ เช่น วิชาทำขนม จนถึงวิชาเครื่องยนต์ และเมื่อจบหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะได้ใบประกาศนียบัตรประกอบอาชีพขั้นต้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน โดยการให้ ทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแก้ไขติดตามช่วยเหลือเด็ก ๆ ด้านการจัดการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ มีความเข้าใจ มีเป้าหมาย ชีวิต รู้จักวางแผนชีวิต สังเคราะห์ความถนัดของตนเองเพื่อการมีทักษะประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับ ทิศทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

แนวคิดการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในต่างประเทศ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550, เข้าถึงได้จาก <http://www.bengsak.com/node/1052>) ได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในสหรัฐอเมริกา พบว่า แนวทางที่ได้รับ ความสนใจอย่างมาก ดังนี้

1) การปฏิรูปโรงเรียนทั้งระบบ การศึกษาวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาหลายเรื่องได้ พบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กต้องออกกลางคัน คือ เด็กรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนในโรงเรียนโรงเรียนในอเมริกา จึงนำระบบ Accelerated Schools Plus มาใช้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบหนึ่งของการปฏิรูปโรงเรียน ทั้งระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าพลังแห่งการเรียนรู้ (Powerful Learning) ระบบนี้มีหลักการสำคัญ คือ ให้โรงเรียนจัดหาแนวทางที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพของตัวเอง โดยครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีบทบาทดังนี้

ครูผู้สอน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานและศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของผู้เรียน นำผู้เรียนออกสู่การเรียนรู้ นอกห้องเรียน เปิดโอกาสให้เด็กได้ปะทะสังสรรค์ทางความคิด เพื่อให้ผู้เรียน มีทักษะคิดเชิงวิพากษ์ และประการสำคัญ ครูผู้สอนต้องเป็นนักเรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ รวมทั้ง ทำวิจัยด้วย

ผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงทักษะการคิดและลักษณะชีวิต ผ่านการลงมือ ปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนทุกคนต้องทำผลงานที่สร้างสรรค์ตามความสนใจ ประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริง และเรียนรู้ความผิดพลาดของตน มีทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และบริหารชีวิต เช่น บริหารเวลา การใช้เงิน ฯลฯ

ผู้บริหารโรงเรียน จัดแสดงผลงานของนักเรียนทั่วบริเวณโรงเรียน จัดนิทรรศการแสดงผลงาน ของผู้เรียนให้ครอบครัวและชุมชนได้เข้าชม ซึ่งทำให้เด็กเห็นคุณค่าตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้ ยังนำเอา ความสนใจของผู้เรียนมาทำเป็นแผนดำเนินงานในสถานศึกษา และกำหนดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

2) การส่งต่อเด็กที่มีปัญหาให้กับผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือ แม้ว่าสถานศึกษาในอเมริกาหลายแห่ง จะประสบความสำเร็จในการปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบ แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการออกกลางคัน ได้ทั้งหมด จึงมีมาตรการ

รองรับผู้เรียนที่ออกกลางคันโดยเชื่อมโยงกับ สถานศึกษาทางเลือกที่ เรียกว่า Affiliated Alternatives เป็นกลุ่ม อาสาสมัคร ที่เกิดจากการรวมตัวของนักสังคมสงเคราะห์ ครู พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญการให้คำปรึกษา และผู้ประกอบ การ วิชา โดยมีสถานที่จัดโปรแกรมเฉพาะ สอดคล้องปัญหาและความต้องการของผู้เรียน มี 4 โปรแกรม ดังนี้

2.1) Alternative Education Resource Option (AERO) เป็นโปรแกรมสำหรับผู้เรียน ที่ตกชั้นใน เกรด 8หรือเสี่ยงต่อการซ้ำชั้นในเกรด 9ซึ่งระดับเกรด 9ถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ หากไม่ผ่านเกรด 9 มีความเสี่ยงต่อ การออกกลางคันอย่างมาก อาสาสมัครที่จัดโปรแกรมจะเป็นครูสอน ในวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรปกติ ผู้เรียนที่ตกชั้นใน เกรด 8 สามารถจบหลักสูตรและเรียนต่อเกรด 9 ส่วนผู้เรียนเกรด 9 สามารถเรียนจบและศึกษาต่อในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายได้

2.2) Cluster Program (CP) เป็นโปรแกรมที่ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนระดับมัธยม ศึกษา ตอนต้นที่ เสี่ยงต่อการออกกลางคัน เพราะมีปัญหาด้านการเรียนและพฤติกรรม โปรแกรมนี้จะเพิ่ม ความรู้ตามหลักสูตรระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น

2.3) School-Age Parent Program (SAPAR)โปรแกรมเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่ตั้งครรภ์ หรือแต่งงาน เมื่ออายุน้อย ภายใต้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้เรียนจะได้เรียน ตามหลักสูตรปกติ ทั้งที่เรียนในห้องเรียน และผ่านระบบออนไลน์ อีกทั้ง ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับ การตั้งครรภ์การเกิดของเด็ก การดูแลเด็ก การรักษาสุขภาพ การ จัดการด้านการเงิน เป็นต้น

2.4) Work and Learn Center (WLC) เป็นโปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่เรียนในปีสุดท้าย ของชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ต้องการทำงานไปพร้อมเรียน และผู้เรียนที่ออกกลางคันไปแล้ว สามารถเข้ามาเรียนได้ เช่นเดียวกัน มี 4 ภาคเรียน ภาคเรียนแรก เป็นอาสาสมัครในโรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษาภาคเรียนที่สอง ทำงานในบ้านพักคนชราโรงพยาบาลหรือเป็นอาสาสมัคร ในที่ต่างๆ ภาคเรียนที่สาม ทำงานเป็นช่างซ่อมหรือสร้างบ้าน โดยมีอาสาสมัครจากสถานประกอบให้คำแนะนำภาคเรียนที่สี่ผู้เรียนสามารถเลือกทำงานในสถานประกอบการหรือเลือก เข้าเรียน ในหลักสูตรของวิทยาลัยเทคนิคมิลวอกี (Milwaukee Area Technical College) ผู้เรียนที่เรียนจบ จะได้รับ ประกาศนียบัตรภายใต้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และสามารถเทียบโอนชั่วโมง เรียนเป็นหน่วยกิตเข้าเรียน ในวิทยาลัยเทคนิคมิลวอกีได้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และสถาบันศึกษานั้นได้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพ และโลกของงาน”จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ 2 คือ

ประเทศไต้หวัน ยุกระดับเด็กยากจนด้วยการสร้างรายได้และอาชีพด้วยอาชีวศึกษา ช่วยเหลือเด็กที่มาจาก ครอบครัวยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา ไต้หวันยังมีหลักสูตรเฉพาะที่เรียกว่า TVE High School Cooperative Work Experience Education ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนวิชาชีพ พร้อมทั้งทำงานไปด้วยอย่างละครึ่ง โดยเด็กที่มาจาก ครอบครัวด้อยโอกาสจะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน อีกทั้งยังสามารถหารายได้ไปจุนเจือครอบครัวได้อีกด้วย ทั้งนี้ การศึกษา ในรูปแบบดังกล่าว แบ่งเป็น 2 ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ 1 คือ เด็กจะเรียนสายอาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 3 เดือน สลับกับ การฝึกงานในสถานประกอบการจริงอีก 3 เดือน หมุนเวียนไปเช่นนี้จนครบ 3 ปี โดยระหว่างนั้น นักเรียนจะได้หมุนเวียนไปฝึกงานในสถานประกอบการประเภทต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้ทักษะอาชีพ ที่หลากหลาย โดยสถานศึกษาจะต้องทำสัญญากับสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการโดยระบุให้มี การจ่ายค่าจ้างในระหว่างการฝึกงาน ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ทางเลือกที่ 2 คือ เด็กจะได้เรียนวิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 2 ปี จากนั้นในปีที่ 3 จะเป็นช่วงเวลาฝึกงานในสถานประกอบการจริงตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้ นักเรียนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะเลือกแนวทางใดที่เหมาะสมกับตนโดยมีรัฐบาลเป็นผู้ให้การสนับสนุน เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียน จะได้ใบประกอบวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นใบเบิกทางสู่การทำงาน

3) ประเทศสหรัฐอเมริกา นำรูปแบบ CTE (Career Technical Education) ขับเคลื่อน งานพัฒนาทักษะชีวิตและโลกของงาน ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกของการทำงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา นำรูปแบบ CTE (Career Technical Education) ขับเคลื่อนงานพัฒนาทักษะ ชีวิตและโลกของงาน CTEเป็นรูปแบบการศึกษาที่ประเทศสหรัฐฯ ดำเนินการมากกว่า 40ปี ความโดดเด่น ของโปรแกรมคือ เป็นต้นแบบของการสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ต่อการพัฒนาการศึกษา ที่ไม่ได้ให้การศึกษาเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลฝ่ายเดียว แต่เน้นมิติของความร่วมมือ เช่น นายจ้าง ที่มาจากภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันการอบรมต่าง ๆ และชุมชนโดยร่วมวางแผน ความร่วมมือในการช่วยกันพัฒนา และบริหารจัดการการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงานทั้งด้านองค์ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อสร้างแรงจูงใจในการ เรียนรู้ พัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมของนักเรียน นักศึกษา อันจะนำมาสู่การยกระดับ คุณภาพการเรียนการสอนและปรับวิธีการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับโลก แห่งการทำงาน ซึ่งนำมาสู่การลดอัตรา เด็กนักเรียนออกกลางคัน การเพิ่มรายได้ของผู้เรียนในระหว่าง เรียน และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน จากงานวิจัยสถานศึกษาในโครงการ จำนวน 9 แห่งพบว่า อัตราการออกกลางคันของนักเรียน กลุ่มเสี่ยงลดลง จากร้อยละ 32 เหลือเพียงร้อยละ 21 และมี อัตราการเรียนจบสูงขึ้นร้อยละ 90โดยนักเรียนที่จบการศึกษาจากโปรแกรมนี้นี้ยังได้รับเงินเดือนสูงกว่า นักเรียนที่จบจากการศึกษาแบบปกติถึงร้อยละ 11 หรือประมาณ 2,088 เหรียญสหรัฐต่อปี

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจากประสบการณ์ต่างประเทศในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และบราซิล พบว่า เป้าหมายของการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ คือ นักเรียนจบแล้ว มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ โดยในสหรัฐอเมริกา เรียกว่า “Career Academies” ซึ่งเป็นระบบการเรียนการสอนทักษะอาชีพในสถานศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ แต่ได้ฝึกงานจริงกับว่าที่นายจ้างโดยมีสถานศึกษาเข้าร่วม 8,000แห่งทั่วประเทศและนักเรียนกว่า 1 ล้านคน รายงานองค์การวิจัย MDRC ระยะเวลา 15 ปี พบว่า การเรียนการสอนดังกล่าว ได้เตรียมความพร้อม ให้แก่นักเรียนสูงขึ้นทั้งด้านการประกอบอาชีพและเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทั้งสายอาชีพ และสายวิชาการ อัตราการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงลดลงจากร้อยละ 32 เหลือร้อยละ 21 และยังมีอัตราจบสูงถึงร้อยละ 90 ขณะที่เรียนมัธยมศึกษาสามัญมีอัตราจบอยู่ที่ร้อยละ 75 และยังพบว่า ผู้เรียนได้รับเงินเดือนสูงกว่านักเรียนที่จบจากการศึกษาแบบปกติร้อยละ 11 หรือประมาณ 2,088 เหรียญสหรัฐ/ ปี และเมื่อจบแล้วจะได้รับใบประกาศนียบัตรระดับสูงทั้งจากโรงเรียน และ

จาก อุตสาหกรรมที่ได้เข้าฝึกงาน รวมทั้งหน่วยกิตที่ใช้เพื่อการเรียนต่อ ส่วนในอังกฤษ พบว่า นักเรียนอายุ 14-18 ปีทั่วโลกลงทะเบียนหลักสูตรที่จัดโดย BTECs (Business & Technology Education Council) หรือสภาทางการศึกษาของสหราชอาณาจักรอังกฤษที่ให้คุณวุฒิทางด้านวิชาชีพโดยตรงสูงถึง 1.7 ล้านคน โดยมีประเทศที่สนใจได้แก่ เกาหลีใต้ มาเลเซีย อาร์เจนตินา อียิปต์ ตะวันออกกลาง (การ์ต้า โมร็อกโก เยเมน) ขณะที่การลงทุนส่วนใหญ่ของบราซิลระหว่างปี 2012-2014 เทไปยังอาชีพที่ต้องการทักษะ อาชีพแทบทั้งสิ้น

สำหรับประเทศไทยเคยจัดหลักสูตร “มัธยมศึกษาแบบประสม” ในปี พ.ศ. 2510-2514 ที่มุ่งแก้ปัญหาหลักสูตรที่ขาดความยืดหยุ่น และช่วยนักเรียนที่ออกกลางคัน รวมถึงการสร้างเจตคติที่ดี ทางด้านอาชีพให้แก่ นักเรียนและผู้ปกครอง และยังสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งปัจจุบันพบการจัดหลักสูตรที่คล้ายคลึงอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียนหลักสูตรคู่ขนาน (Dual Curriculum): นวัตกรรมร่วมสมัย โรงเรียนสายสามัญร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษา ดังเช่น โรงเรียนหนองพูนนาถพิทยาคม จังหวัดนครราชสีมา โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม จังหวัดพิจิตร และโรงเรียนดินลู อีสาน จังหวัดสงขลา 2) โครงการ Career Academy และโครงการ STEM : พัฒนากำลังคน ทางเทคนิค (WiL) ของ สวทช. ซึ่งมีการทำงานในกลุ่มโรงเรียนแกนนำ และกลุ่มบริษัทที่มีความต้องการ บุคลากรตรงต่อความต้องการของบริษัท เช่น บริษัทสยามมิชลิน เป็นต้น

ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญการแก้ไขปัญหาการออกกลางคัน เช่นเดียวกับรัฐบาล ไทยทุกรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการได้แสวงหาความร่วมมือในการป้องกันและลดอัตรา การออกกลางคัน รวมถึงการช่วยเหลือกลุ่มเด็กที่ออกกลางคันให้เข้าถึงการศึกษา รัฐบาลนายประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำยุทธศาสตร์พลังประชารัฐ ในการระดมความร่วมมือขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ สู่ความสำเร็จในทุกเรื่อง สำหรับการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะการดูแลเด็กที่ออกนอกระบบการศึกษากลางคัน หรือเด็กตกหล่น ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในสังคมค้นหาสาเหตุอย่างแท้จริงที่ทำให้เด็กออกกลางคัน และร่วมกันหาวิธีการป้องกันแก้ไข้ปัญหา

สรุปว่า แนวทางการแก้ไข้ปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในต่างประเทศที่ได้รับ ความสนใจอย่างมาก ได้แก่ การปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบโดยครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าพลังแห่งการเรียนรู้ของตนเอง การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาให้กับผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษา และผู้ประกอบการ รวมทั้งจัดทำรูปแบบและโปรแกรมต่างๆ สำหรับช่วยเหลือ นักเรียนด้านพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะด้านอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้อัตราการออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันของนักเรียนลดลง และมีอัตราการเรียนจบสูงขึ้นอีกด้วย

นโยบายพาน้องกลับมาเรียน

จากสถิติจำนวนนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาปี 2564 โดยแบ่งตามสังกัด ได้แก่ สังกัด สพฐ.จำนวน 78,003 คน สังกัด สป. จำนวน 50,592 คน สังกัด สอศ.จำนวน 55,599 คน และผู้พิการในวัยเรียนสังกัด พม.จำนวน

54,513 คน รวมแล้วมีนักเรียนหลุดจากระบบการศึกษามากถึง 238,707 คน ซึ่งหลังจากดำเนินการเชิงรุกตลอด 2 เดือนที่ผ่านมา สามารถตามนักเรียนกลับมาเรียนได้ 127,952 คน และยังมีเด็กที่หลุดจากระบบจำนวน 110,755 ราย

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือติดตามนักเรียน ด้วยแอปพลิเคชันที่ชื่อ “ตามน้องกลับมาเรียน” เพื่อให้เกิดการทำงานที่สะดวก รวดเร็ว และยังสามารถเก็บเป็นฐานข้อมูลแต่ละครอบครัวได้อย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลืออย่างตรงจุด โดยเบื้องต้นจะให้โรงเรียนต้นสังกัดติดตามนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการจะเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนให้กลับเข้าสู่สถานศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากโรงเรียนต้นสังกัดติดตามไม่ได้ กระทรวงศึกษาธิการจะดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตรที่ได้มีการทำ MOU ให้ช่วยติดตาม เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กไทย ได้กลับมามีโอกาสที่ดีในชีวิตกันอีกครั้ง

ว่าที่ร้อยตรี ธนุ วงษ์จินดา รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประธานในการประชุมเตรียมความพร้อมในพิธีเปิดโครงการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” โดยมีคณะทำงานองค์กรหลักกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมประชุม ณ ห้องประชุม สพฐ. 1 อาคาร สพฐ. 4 ชั้น 2 กระทรวงศึกษาธิการ

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมไทย รวมถึงการจัดการศึกษา ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนตกหล่น ออกกลางคัน หรือหลุดออกจากระบบมากขึ้น รวมถึงเด็กที่ขาดโอกาส ไม่มีความพร้อม และอาจทำให้เด็กเหล่านี้ ต้องเผชิญกับปัญหาการใช้แรงงาน ถูกหลอกลวง ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนการพนันและสิ่งผิดกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาตนเอง การมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงการมีงานที่ดีทำ

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีความห่วงใยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมียุทธศาสตร์นำเด็กที่ขาดโอกาสเหล่านี้กลับสู่ห้องเรียน โดยจะมีกิจกรรมเปิดตัวโครงการ ส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” และการแถลงนโยบายให้สาธารณชนได้รับทราบ ถึงแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการภายใต้แนวคิด “จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ในวันที่ 5 มกราคม 2565 ณ หอประชุมคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

โรคโควิด-19 หรือไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ไวรัสในกลุ่มโคโรนา ที่เพิ่งมีการค้นพบใหม่(ไม่เคยมีการพบเชืื่อนี้ในคนมาก่อน) โดยพบครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงปลายปี 20196

จากข้อมูล ณ วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2563 พบว่ามีผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสนี้จำนวน 1,354 ราย เสียชีวิต 41 ราย นอกจากนี้ไวรัสสามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนได้ผ่านทางไอ จาม สัมผัสน้ำมูก น้ำลาย ดังนั้นจึงต้องระมัดระวังไม่ให้ผู้ป่วยที่มีอาการทางเดินหายใจสงสัยจากเชื้อโควิด-19 ไปสัมผัสใกล้ชิดหรือใช้สิ่งของร่วมกับผู้อื่น เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อ

ผู้ป่วยที่ต้องสงสัยโรคโควิด-19 จะมีอาการไข้ ร่วมกับ อาการทางเดินหายใจ เช่น ไอจาม มีน้ำมูก

เหนื่อยหอบ และมีประวัติเดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน หรือเมืองที่มีการประกาศเป็นพื้นที่ระบาด ภายใน 14 วันก่อนเริ่มมีอาการป่วย

หากมีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ น้ำมูกไหล หายใจเหนื่อย ภายใน 14 วัน หลังกลับมาจากเมืองอู่ฮั่นมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน โปรดไปพบแพทย์และยื่นบัตรคำแนะนำด้านสุขภาพสำหรับผู้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย กับแพทย์ผู้ทำการรักษาพร้อมแจ้งประวัติการเดินทาง ท่านอาจได้รับเชื้อโรคก่อนเดินทางมายังประเทศไทย กรุณาแจ้ง รายละเอียดต่างๆ กับแพทย์ผู้ทำการรักษา เช่น อาการป่วย วันที่เริ่มมีอาการป่วย วันเดินทางมาถึงประเทศไทย สถานที่พัก เพื่อแพทย์จะได้วินิจฉัยได้ถูกต้องและรักษาได้ทันทั่วทั้งที่ แพทย์ผู้ทำการรักษาจะรายงานต่อหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เพื่อดำเนินการป้องกันควบคุมโรคโดยเร็ว

การพัฒนาแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

ตามนโยบายของรัฐบาล "จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง" ที่ให้ความสำคัญกับคนทุกกลุ่ม และเพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับประโยชน์ในทุกด้านอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและถือเ็นนโยบายเร่งด่วนที่ต้องให้การศึกษากับผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมาและที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนจำนวนมากหลุดออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินการส่งเสริมโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา "พาน้องกลับมาเรียน" โดยบูรณาการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทั้ง 12 หน่วยงาน โดยมีหน่วยงานในการจัดการศึกษาและภาคีเครือข่าย เพื่อติดตามผู้เรียนนากลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1) เพื่อติดตามค้นหาผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาและออกกลางคัน ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และหรือได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงการฝึกอบรมอาชีพและพัฒนาฝีมือเพื่อการมีงานทำ

2) เพื่อบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานในการจัดการศึกษาและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทั้ง 12 หน่วยงาน ในการติดตาม ค้นหา ดูแลช่วยเหลือ และส่งต่อผู้เรียน ทั้งในระดับการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นันทวัช นุนารถ (2557) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของเด็กและเยาวชน พบว่า การที่จะแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของเด็กและเยาวชนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องทราบถึง ปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนออกนอกระบบการศึกษา เพื่อนำไปสู่แนวทางหรือวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของเด็กและ

เยาวชนได้ ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว 2) ปัจจัยเสี่ยงด้านครูและสถานศึกษา 3) ปัจจัยเสี่ยงด้านผู้เรียน และ 4) ปัจจัยเสี่ยงด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของ เด็กและเยาวชนดังกล่าว

ประทีป เนตรพุกคณะ (2562) การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา จากการวิเคราะห์นักเรียนมี แนวโน้มออกกลางคัน จากสาเหตุด้านตัวนักเรียนมากที่สุด รองลงมาด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน การดำเนินงานขาดความชัดเจน ในการบริหารงาน ครูที่ปรึกษาขาดประสบการณ์ ขาดการติดตามนักเรียนรายบุคคล และขาดการประสานงาน ร่วมกับเครือข่าย 2) การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาด้วยการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาครูที่ปรึกษาให้มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับหน่วยงานภายนอก การดำเนินงานส่งเสริมนักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน และติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน ได้ใช้กิจกรรมการ อบรมเชิงปฏิบัติการและการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคัน 3) ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจหลังอบรมสูงขึ้น ทำให้ การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา ประสบความสำเร็จคือ ครูที่ปรึกษามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีความรู้ มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานกับ เครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการติดตามแก้ปัญหาที่นักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่อการออกกลางคัน ให้สามารถศึกษาต่อจนจบหลักสูตรต่อไป

อิทธิพร เกษจ้อย และพระวรชาติ ทะสา (2557) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เพื่อศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้านคือ สภาพแวดล้อมชุมชน โรงเรียน ครอบครัว และพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ใน ระดับน้อย (= ๒.๓๑) โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน โดยทำความเข้าใจและรับฟังสภาพปัญหาของ นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ และมีมาตรการและควบคุมร้านค้าภายในชุมชน ในการ งดจำหน่ายสุรา บุหรี่ให้กับเด็กนักเรียนหรือเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เพื่อลดอัตราความเสี่ยงของ เด็กนักเรียนในการมั่วสุมสิ่งเสพติด

นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอเนกพล เกื้อมา (2561) การออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตกแต่งภายใน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สาเหตุการออกกลางคัน มาจาก 3

ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่กรณีศึกษาทราบว่า ตนเป็นภาระในการส่งเสีย 2) ความรุนแรงในสถานศึกษา ทั้งจากครูและเพื่อน นักเรียน และ 3) ความไม่ดึงดูดใจของการเรียนหนังสือ โดยมีทั้งผู้ที่ลาออก เพราะไม่อยากเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว และผู้ที่ลาออกเพราะอยากเรียน หนังสือและตั้งใจจะไปทำงาน เมื่อกรณีศึกษาเหล่านี้ลาออกจากการศึกษา กลางคันแล้วเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่น โดยมีขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ 1) การเรียนรู้พฤติกรรมการย้ายถิ่นจากเครือข่ายการย้ายถิ่นที่เป็นกลุ่มเพื่อน ญาติพี่น้อง หรือ เพื่อนบ้านในชุมชน 2) การเกิดปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจย้ายถิ่น ประกอบด้วย ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การมีความนับถือตนเอง เพิ่มขึ้น และวัฒนธรรมแห่งการย้ายถิ่นที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ส่วนปัจจัยดึงดูด ได้แก่ การถูกชักชวนและอำนวยความสะดวกโดยเครือข่ายการย้ายถิ่น และโอกาสในการออกไปเรียนรู้ชีวิตการทำงานและใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ และ 3) การย้ายถิ่นและการปรับตัวในการปรับตัวเข้าสู่ความเป็นแรงงาน พบว่า กรณีศึกษาไม่มีความลำบากในการปรับตัวเท่าใดนัก เพราะได้รับการอำนวยความสะดวกในเรื่องการเดินทาง ที่พักอาศัย และงานจากเครือข่ายการย้ายถิ่น แต่มีกรณีศึกษาบางคนที่พบปัญหาจากพฤติกรรมไม่พึงประสงค์จากเพื่อนร่วมงาน

เจนวิทย์ วารีป่อ (2562) ศึกษาวิจัย ปราบปรามการลักลอบการลักลอบกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา โดยการสำรวจ การอธิบาย และการทำนาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ในภาพรวมนิสิตระดับปริญญาตรี รหัส 53-55 มีสัดส่วนลาออก กลางคันร้อยละ 23.15 ตัวแปรที่น้ำหนักการจำแนกสูงที่สุดในคณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์คณะวิทยาการสารสนเทศและคณะการจัดการและการท่องเที่ยวคือเกรดเฉลี่ยเทอม 4 และตัวแปรที่น้ำหนักการจำแนกสูงที่สุดในคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ คือ สัดส่วนจำนวนหน่วยกิตที่ผ่านเมื่อเทียบกับจำนวนหน่วยกิตที่ลงทะเบียนไว้ในเทอม 4 จ โดยฟังก์ชันจำแนกมีความแม่นยำอยู่ในช่วงร้อยละ 79.22- 93.87 โมเดลการวัดเหตุผล ในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียนของนิสิตมี 4 องค์ประกอบและผ่านการประเมิน ด้านความสอดคล้องกลมกลืนและด้านความตรงเชิงโครงสร้าง ส่วนแบบวัด IIP ขาดความชัดเจน ด้านความตรงตามสภาพ 2) ความสอดคล้องเชิงอาชีวะกับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียน มีผลต่อการลาออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตเพียงเล็กน้อย ส่วนโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลาออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิต สอดคล้องกลมกลืน กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณา ' อิทธิพลรวม พบว่า ' การรับรู้ความสามารถทางวิชาการของตน มีขนาดอิทธิพลมากที่สุด เท่ากับ 0.411 รองลงมา คือ การปรับตัวในมหาวิทยาลัยและเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้มีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.394 และ 0.138 ตามลำดับ และปัจจัยทั้ง 3 ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการลาออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตได้ร้อยละ 32 และ 3) ความสอดคล้องเชิงอาชีวะและเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียน (ปัจจัยก่อนเข้าศึกษา) มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถทางวิชาการของตนเองและเจตคติต่อการสอนและ การเรียนรู้(ปัจจัยหลังเข้าศึกษา) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ' .01

วชิราภรณ์ โอนไธสง (2558) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีความคิดเห็น ต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนโดยรวมเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านครอบครัว ด้านพฤติกรรมนักเรียน และด้านโรงเรียนและสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดการ เรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่มีสถานภาพ ตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีต่อการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านโรงเรียนและ สภาพแวดล้อม คือ โรงเรียนควรติดตามนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเพื่อจะได้แก้ปัญหาได้รวดเร็ว ทันท่วงที ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูไม่ควรมอบหมายชิ้นงานมากเกินไป เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความท้อถอย ด้าน พฤติกรรมนักเรียน คือ นักเรียนมักขาดเรียน หนีเรียน ไม่ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนบ่อยครั้ง จึงต้องออกกลางคัน และด้าน ครอบครัว คือ นักเรียนต้องอาศัยอยู่กับญาติซึ่งไม่ใช่บิดามารดา ทำให้ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การแก้ไขปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix-method research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาค บังคับ พ.ศ.2545

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตาม หลักสูตรของสถานศึกษา

ในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือครู ผู้ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 21 โรงเรียน จำนวน 21 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

- 1.การนิเทศติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัดของผู้บริหารสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือครูผู้ที่ได้รับมอบหมาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำนวน 21 โรงเรียน

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

1. รายงานระบบจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (DMC)
2. รายงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

ประเด็นที่ศึกษา

จำนวนนักเรียน ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย “พาน้องกลับมาเรียน”

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจำนวนนักเรียนตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัดจากรายงานระบบจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (DMC) รายงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และการติดตามนักเรียนขาดเรียนเพื่อกำหนดจำนวนนักเรียนที่ต้องติดตาม ได้จำนวน 227 คน
2. ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก นิเทศติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัดโดยการลงพื้นที่และเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้จำนวนนักเรียนที่ตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากสำรวจข้อมูลไปยังสถานศึกษาในสังกัดโดยใช้แบบรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย “พาน้องกลับมาเรียน” โดยผ่านระบบ Smart office สพม.ตาก
4. นำข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาตรวจสอบยืนยันและความซ้ำซ้อนของรายชื่อนักเรียน แล้วจึงสรุปนักเรียนตกหล่นและออกกลางคันในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก มีจำนวนทั้งสิ้น 252 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการหน่วยงานทางการศึกษาหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยการประชุมคณะทำงาน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้พิจารณาแนวทางในการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1. ดร.อวยชัย	ศรีตระกูล	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
2. นายเอกชัย	ใจกองแก้ว	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
3. นางสุภัทร	เงินดี	ผู้อำนวยการโรงเรียนสรรพวิทยาคม
4. นายสนั่น	วงศ์ดี	ผู้อำนวยการโรงเรียนผดุงปัญญา
5. ดร.ลาวัลย์	เกติมา	ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่กุวิทยาคม
6. นางสาวสิริปลา	กมุธากรณ์	นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
7. นางสาวทิพย์รัตน์	ส่งประเสริฐ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสรรพวิทยาคม
8. นางสาวณชนันท์	ประเสริฐสุข	ครูโรงเรียนดำนแม่ละเมาวิทยาคม
9. นางฤทัยกัญญา	ชูทอง	รก.ผอ.กลุ่มอำนาจการ
10. นายอนุสรณ์	เสระศาสตร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง
11. นายเจษฎา	เจริญศรี	ครูโรงเรียนตากพิทยาคม
12. นางโศภิต	คริสถียร	ครูโรงเรียนผดุงปัญญา

ประเด็นที่ศึกษา

จำนวนนักเรียน ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากที่เพิ่มเติมจากแบบสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย “พาน้องกลับมาเรียน”
2. วาระการประชุมคณะกรรมการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการประชุมคณะกรรมการ ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากเชิญคณะกรรมการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

2. คณะทำงานพาน้องกลับมาเรียน จำนวน 12 คน ประชุมในวันที่ 11 มีนาคม 2565 ณ ห้องประชุมลูกหว้า โรงเรียนผดุงปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดย นางสาวสิริปลา กมุธากรณ์ นักจิตวิทยาโรงเรียน ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เป็นผู้จัดบันทึกการประชุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการประชุมคณะกรรมการมาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

แหล่งข้อมูล

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

แนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือครูผู้ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 21 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 63 คน

ประเด็นที่ศึกษา

แนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสำรวจแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ของสถานศึกษาในสังกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากสำรวจแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ของสถานศึกษาในสังกัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความถี่และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการหน่วยงานทางการศึกษาหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้พิจารณาแนวทางในการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวน 12 คน โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1. ดร.อวยชัย	ศรีตระกูล	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตาก
2. ดร.อรชร	ปราจันทร์	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต1
3. นางสาวจรัสศรี	ปานแก้ว	ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก
4. นางสาวปรีดารัตน์	สินวนดำ	ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ จังหวัดตาก
5. นางรุ่งรัตน์	มณีโชติ	ผู้แทนสำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก
6. นางภาณุมาศ	เอี่ยมเสน	นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติการ โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
7. นายสนั่น	วงศ์ดี	ผู้อำนวยการโรงเรียนผดุงปัญญา
8. ดร.ลาวัลย์	เกติมา	ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่กุวิทยาคม
9. นางนิภาภรณ์	ชั้นลา	ผู้แทนผู้ปกครอง
10. นางสาวทิพย์รัตน์	ส่งประเสริฐ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสรรพวิทยาคม
11. นางสาวณชนันท์	ประเสริฐสุข	ครู โรงเรียนด่านแม่ละเมาวิทยาคม
12. นางสาวสิริภา	กมุทธาภรณ์	นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา

แนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของ
สถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของ
สถานศึกษา

2. แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือเชิญหัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพานักเรียน
กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

2. หัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จำนวน 12 คน เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันที่ 17 มีนาคม 2565 ณ ห้องประชุมลูกหว้า โรงเรียนผดุงปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยนายอวยชัย ศรีตระกูล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากเป็นประธานการสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ได้แก่ นางสาวณชนันท์ ประเสริฐสุข ครูโรงเรียนดำนแม่ละเมาวิทยาคม และนางสาวสิรปภา กมุทธากรณ์ นักจิตวิทยาโรงเรียน เป็นผู้จดบันทึก (Note Taker)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อีกทั้งนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ร่วมสนทนากลุ่มมาพิจารณาหาฉันทามติ (Consensus) เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หากกรณีการสนทนากลุ่มสามารถสรุปมติได้ ก็ถือว่าเป็นมติของการสนทนากลุ่ม แต่หากไม่สามารถหาข้อยุติได้ ผู้วิจัยจะกระทำข้อมูลและส่งกลับไปให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่งแล้วจึงนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขคู่มือแนวทางการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและประกาศใช้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหานักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

1.1 ผลการสำรวจจำนวนนักเรียนออกกลางคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากจำแนกตามสถานศึกษา

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนออกกลางคันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ลักษณะที่ตั้งของสถานศึกษา	ที่	สถานศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานศึกษาฝั่งตะวันออก	1	โรงเรียนตากพิทยาคม	2	0.79
	2	โรงเรียนผดุงปัญญา	78	30.79
	3	โรงเรียนวังหินกิตติวิทยาคม	6	2.38
	4	โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง	11	4.34
	5	โรงเรียนวังประจวบวิทยาคม	6	2.38
	6	โรงเรียนบ้านตาก(ประชาวิทยาคาร)	10	3.97
	7	โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม	8	3.17
	8	โรงเรียนสามเงาวิทยาคม	2	0.79
	9	โรงเรียนยกกระบัตรวิทยาคม	10	3.97
	10	โรงเรียนนาโบสถ์พิทยาคม	13	5.16
	11	โรงเรียนวังเจ้าวิทยาคม	6	2.38
สถานศึกษาฝั่งตะวันออก			152	60

ลักษณะที่ตั้งของสถานศึกษา	ที่	สถานศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานศึกษาฝั่งตะวันตก (พื้นที่ชายแดน)	12	โรงเรียนแม่ระมาดวิทยา	3	1.19
	13	โรงเรียนแม่จะเรียววิทยา	4	1.59
	14	โรงเรียนท่าสองยางวิทยา	14	5.56
	15	โรงเรียนสรรพวิทยา	3	1.19
	16	โรงเรียนแม่ปะวิทยา	10	3.97
	17	โรงเรียนด่านแม่ละเมาวิทยา	22	8.73
	18	โรงเรียนแม่กุวิทยา	14	5.56
	19	โรงเรียนพบพระวิทยา	5	1.98
	20	โรงเรียนอุ้มผางวิทยา	15	5.95
	21	โรงเรียนโมโกรวิทยา	10	3.97
สถานศึกษาพื้นที่ชายแดน			100	40
รวมทั้งสิ้น			252	100

แผนภูมิ สัดส่วนของนักเรียนออกกลางคันในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำแนกตามพื้นที่อำเภอตะวันออกและอำเภอชายแดน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนตกหล่นและออกกลางคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก
จำแนกตามแหล่งข้อมูล

	แหล่งข้อมูล	จำนวน (คน)
ปฐมภูมิ	การนิเทศติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัด	153
	รายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย “พาน้องกลับมาเรียน”	25
ทุติยภูมิ	รายงานระบบจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (DMC)	33
	รายงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)	41
สรุปจำนวนนักเรียนตกหล่นและออกกลางคันในสถานศึกษาในสังกัด (คน)		252

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนตกหล่นและออกกลางคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก มีนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 252 คน ซึ่งมีปัญหาและสาเหตุจากตารางที่ 3

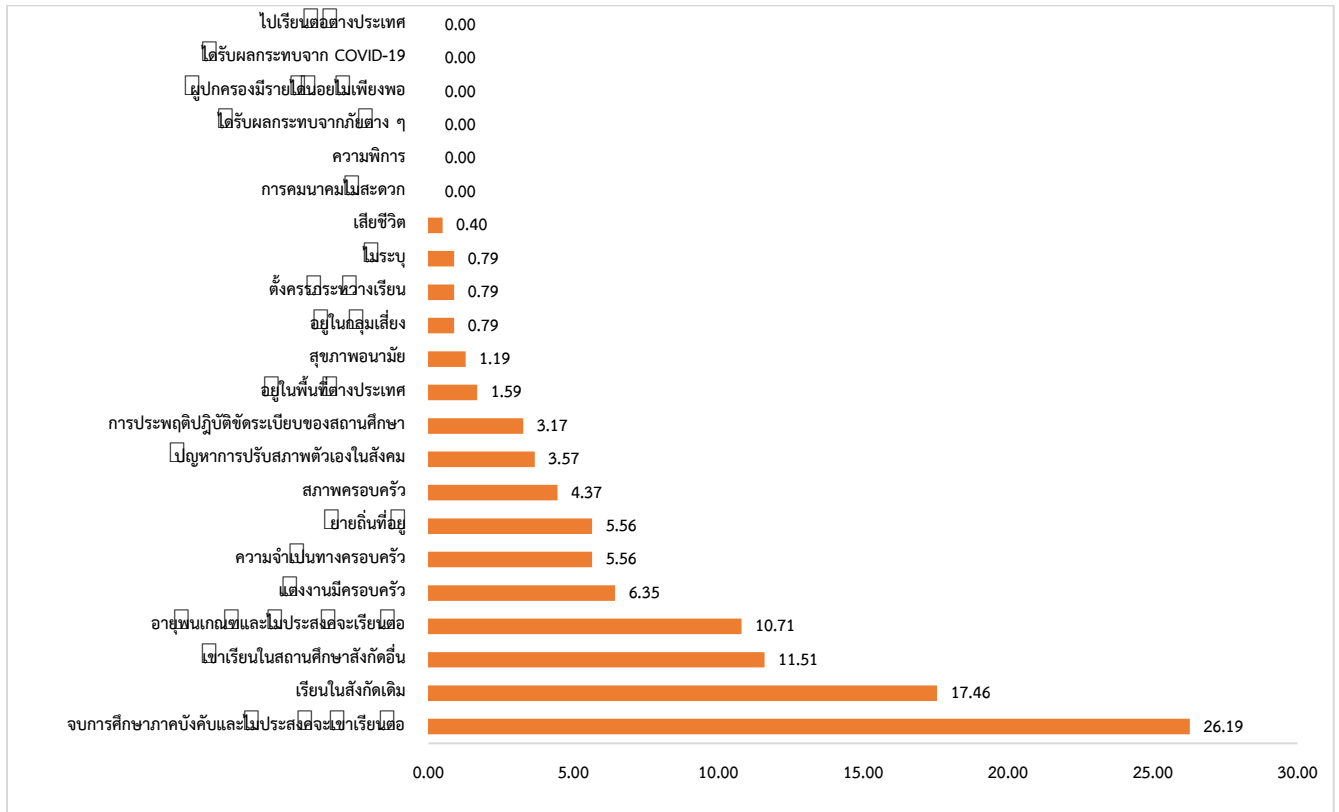
ตารางที่ 3 ผลการสำรวจปัญหาและสาเหตุออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำแนกตามปัญหาและสาเหตุการออกกลางคัน

รหัส	ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคัน	จำนวน (คน) N=252	ร้อยละ
0	เรียนในสังกัดเดิม	44	17.46
1	การคมนาคมไม่สะดวก	0	0.00
2	สุขภาพอนามัย	3	1.19
3	ความพิการ	0	0.00
4	อยู่ในกลุ่มเสี่ยง	2	0.79
5	ได้รับผลกระทบจากภัยต่าง ๆ	0	0.00
6	ความจำเป็นทางครอบครัว	14	5.56
7	การประพฤติปฏิบัติชั่วระเบียบของสถานศึกษา	8	3.18
8	สภาพครอบครัว	11	4.37
9	ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอ	0	0.00
10	ปัญหาการปรับสภาพตัวเองในสังคม	9	3.57
11	จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ	66	26.19

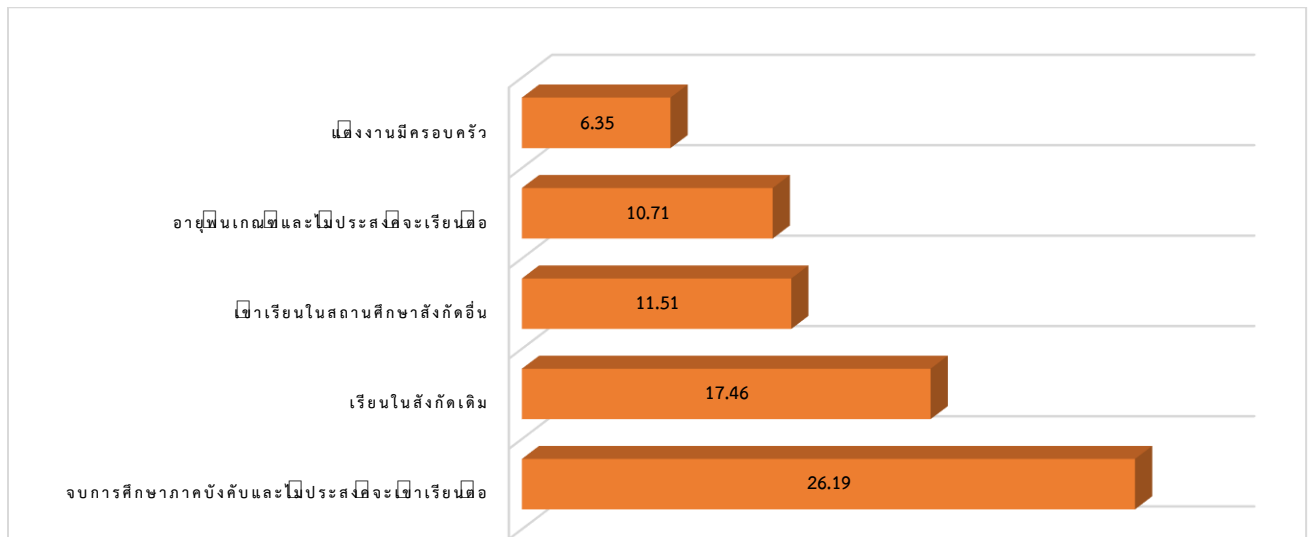
รหัส	ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคัน	จำนวน (คน) N=252	ร้อยละ
12	ได้รับผลกระทบจาก COVID-19	0	0.00
13	อายุพ้นเกณฑ์และไม่ประสงค์จะเรียนต่อ	27	10.71
14	เข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดอื่น	29	11.51
15	ไปเรียนต่อต่างประเทศ	0	0.00
16	เสียชีวิต	1	0.40
17	ย้ายถิ่นที่อยู่	14	5.57
18	แต่งงานมีครอบครัว	16	6.35
19	ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน	2	0.79
20	อยู่ในพื้นที่ต่างประเทศ	4	1.59
21	ไม่ระบุ	2	0.79
รวม		252	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาและสาเหตุออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ (ร้อยละ 26.19) เข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดอื่น (ร้อยละ 11.51) อายุพ้นเกณฑ์และไม่ประสงค์จะเรียนต่อ (ร้อยละ 10.71) แต่งงานมีครอบครัว (ร้อยละ 6.35) ความจำเป็นทางครอบครัว (ร้อยละ 5.56) ย้ายถิ่นที่อยู่ (ร้อยละ 5.56) สภาพครอบครัว (ร้อยละ 4.37) ปัญหาการปรับสภาพตัวเองในสังคม (ร้อยละ 3.57) การประพฤติปฏิบัติขัดระเบียบของสถานศึกษา (ร้อยละ 3.17) อยู่ในพื้นที่ต่างประเทศ (ร้อยละ 1.59) สุขภาพอนามัย (ร้อยละ 1.19) อยู่ในกลุ่มเสี่ยง (ร้อยละ 0.79) ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน (ร้อยละ 0.79) ไม่ระบุ (ร้อยละ 0.79) เสียชีวิต (ร้อยละ 0.40) การคมนาคมไม่สะดวก (ร้อยละ 0) ความพิการ (ร้อยละ 0) ได้รับผลกระทบจากภัยต่าง ๆ (ร้อยละ 0) ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอ (ร้อยละ 0) ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 (ร้อยละ 0) และไปเรียนต่อต่างประเทศ (ร้อยละ 0)

แผนภูมิแสดงผลการสำรวจปัญหาและสาเหตุออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำแนกตามปัญหาและสาเหตุ

แผนภูมิ สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตาก 5 ลำดับแรก

จากการสำรวจปัญหาและสาเหตุของนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา พบว่า ปัญหาและสาเหตุการออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก นอกจากปัญหาและสาเหตุที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ระบุมาแล้วนั้น ยังมีปัญหาและสาเหตุอื่นปรากฏในพื้นที่ ได้แก่ การสู้รบของชนกลุ่มน้อยกับกองกำลังทหารเมียนมาบริเวณชายแดนภาคตะวันตกของจังหวัดจากกับประเทศเมียนมา ปัญหาด้านสุขภาพจิตของนักเรียน ปัญหาการตั้งครรภ์ของนักเรียนชนเผ่า ยังเป็นปัญหาและสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากอีกด้วย

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

2.1 ผลการสำรวจแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ของสถานศึกษาในสังกัด

จากการสำรวจแนวทางการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า สถานศึกษามีรูปแบบในการดำเนินการแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาร่วมกันติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายครูที่ปรึกษาติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน
- 3) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคันระดับสถานศึกษา
- 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับสถานศึกษาติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน

2.2 ผลการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ของสถานศึกษา

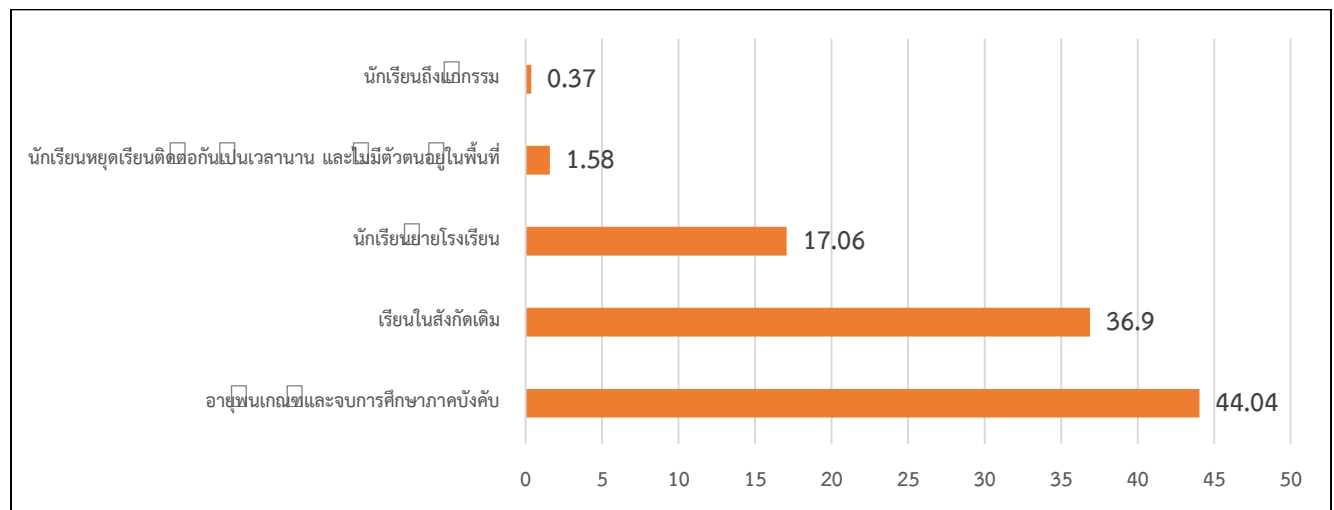
สถานศึกษาดำเนินการตามหลักเกณฑ์การจำหน่ายนักเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 และนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามสถานการณ์และความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง ตามแนวทางของกฎหมายและการช่วยเหลือของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 4 ร้อยละของนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จำแนกตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

กลุ่ม	การนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เรียนในสังกัดเดิม	93	36.90
2	นักเรียนย้ายโรงเรียน	43	17.06
3	นักเรียนถึงแก่กรรม	1	0.37
4	นักเรียนหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลานาน และไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่	4	1.58
5	อายุพ้นเกณฑ์และจบการศึกษาภาคบังคับ	111	44.04
รวม		252	100

จากตารางที่ 4 พบว่า การจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อการดำเนินการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 เรียงจากมากที่ไปน้อยที่สุด ดังนี้ อายุพ้นเกณฑ์และจบการศึกษาภาคบังคับ (ร้อยละ 44.04) เรียนในสังกัดเดิม (ร้อยละ 36.90) นักเรียนย้ายโรงเรียน (ร้อยละ 17.06) นักเรียนหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลานาน และไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่ (ร้อยละ 1.58) และนักเรียนถึงแก่กรรม (ร้อยละ 0.37) อนึ่งในกรณีที่ไม่พบนักเรียนไม่มีตัวตนในพื้นที่ เนื่องจากมีสถานการณ์การสู้รบในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาร์ จึงทำให้มีการปิดชายแดนและไม่อนุญาตให้ข้ามเขตมาศึกษาต่อได้ ส่งผลให้นักเรียนกลับไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างประเทศซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ ร้อยละของนักเรียนออกกลางคันที่นำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาให้ศึกษาต่อจนจบหลักสูตร

จากการการศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษา และแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาให้ศึกษาต่อจนจบหลักสูตร โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2565 ณ ห้องประชุมลูกหว่า โรงเรียนผดุงปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดตาก หัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพานักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของนักเรียนออกกลางคันและแนวทางความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รายละเอียด ดังนี้

นางสาววัลย์ เกติมา ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่กุวิทยาคม

“สภาพปัญหาโรงเรียนชายขอบ/โรงเรียนชายแดน ในปีนี้ คือการสู้รบ การลี้ภัยชายแดนและจากสถานการณ์โควิด-19 จึงมีการจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างออกไปคือ Learn From Home เป็นการเรียนที่บ้านด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ประเด็นปัญหาและสาเหตุที่พบจากการติดตาม

1. จบการศึกษาภาคบังคับแล้วและไม่ประสงค์เรียนต่อ
2. สภาพของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่สภาพปัญหาความจำเป็นมีผลต่อการเรียนต่อ การที่เรียนที่บ้านนาน ทำให้เกิดความคุ้นชินของผู้ปกครองในการให้นักเรียนช่วยเหลือในการทำงาน และนักเรียนส่วนหนึ่งทำงานนอกบ้านและมีรายได้ด้วยตนเอง แล้วจึงไม่มีความประสงค์จะเรียนต่อ
3. การได้รับผลกระทบจากภัยชายแดน ส่งผลต่อการเดินทางระหว่างชายแดนการมาโรงเรียนหรือการติดต่อจึงไม่สามารถทำได้อย่างที่เคยเป็น จากเดิมที่นักเรียนจะเดินเข้ามาเรียนในตอนเช้าและกลับตอนเย็น เมื่อเกิดโควิด-19 ทำให้เกิดการปิดประเทศยังคงสามารถติดต่อสื่อสารได้ แต่เมื่อมีในเรื่องของการสู้รบภัยชายแดน การติดต่อในทุกช่องทางจึงไม่สามารถทำได้เลย
4. ไปเรียนต่อ ในหน่วยงาน กศน. เนื่องจากต้องการทำงานไปด้วยและครอบครัวให้ความสำคัญกับปากท้อง
5. การแต่งงานมีครอบครัว และตั้งครุฑส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชนเผ่า
6. การตั้งครุฑระหว่างเรียนเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของนักเรียน ในส่วนที่พบปัญหาคือ นักเรียนหญิงต้องเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง /ผู้ปกครองไม่สามารถช่วยเหลือได้ กรณีติดตามและกลับมาเรียน เป็นความต้องการของผู้ปกครองมากกว่านักเรียน ความตั้งใจของนักเรียนที่จะเรียนให้จบการศึกษามีน้อย
7. โรงเรียน ได้รับผลกระทบต่อการสู้รบตามแนวชายแดนพื้นที่ไทย-เมียนมา ใช้โรงเรียนเป็นแหล่งพักพิงของผู้พลพ สนับสนุนเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น

นายสนั่น วงษ์ดี ผู้อำนวยการโรงเรียนผดุงปัญญา

“การสำรวจเด็กกลุ่มเสี่ยง จากการไม่เข้าเรียน ตามไม่เจอ ไม่ส่งงาน พบว่าตรงกับประเด็นปัญหา/สาเหตุที่ สพฐ. ได้กำหนดมาซึ่งเป็นปัญหาเดิมของการศึกษาไทยที่มีโควิด-19 เข้ามาทำให้ปัญหาเหล่านั้นมีความชัดเจนมากขึ้น

บางกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เอง เช่น

1. กรณีเรื่องสุขภาพจิตเด็กนักเรียน ตัวอย่าง

1.1 กรณีของโรคซึมเศร้า รากฐานปัญหามาจากครอบครัว การมาโรงเรียนทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาร่วมกับเพื่อนและสังคม

1.2 กรณีเด็กแยกตัวจากสังคม ปิดห้องขังตัวเอง ชูทำร้ายคนที่จะเข้าหา ไม่ต้องการมาโรงเรียน ซึ่งพบประวัติว่าเคยมีการถูกรังแกในโรงเรียนด้วยเช่นกัน

2. การตั้งครรรค์ ปักจี้มาจาก

2.1 การเรียนที่บ้าน เมื่อผู้ปกครองไปทำงานนอกบ้าน ทำให้เกิดความใกล้ชิดของเด็กในชุมชนและมีโอกาสในการตั้งครรรค์

2.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

3. การทำงานมีรายได้ของนักเรียน ปักจี้มาจากความจำเป็นทางครอบครัว

4. นักเรียนขาดทักษะทางสังคม เมื่อเป็นการเรียนออนไลน์ ส่งผลให้เด็กขาดโอกาสในการสร้างทักษะทางสังคม ซึ่งโรงเรียนสามารถช่วยเสริมสร้างได้จากการทำงานกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อนในโรงเรียน

5. การเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ขวนผู้ปกครองคิด ให้เกิดความร่วมมือกับครอบครัว”

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกรณีปัญหาต่างๆที่กล่าวมา ต้องพิจารณาความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนควบคู่ไปกับหลักเกณฑ์การจำหน่ายนักเรียน ว่า ให้ย้ายโรงเรียน ไปเรียน กศน.หรือกลับมาเรียนหลังคลอดบุตร แล้ว ส่วนกรณีขาดแคลนทุนทรัพย์โรงเรียนประสาน พมจ.หรือจัดให้ทุนให้เป็นการเบื้องต้น อนึ่ง การเข้าถึงปัญหาของนักเรียนจะช่วยให้การแก้ไขปัญหานักเรียนดีขึ้น

นางภาณุมาศ เอี่ยมเสน นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติการ โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

“ปัญหาสุขภาพจิตแต่ละบุคคลมีความแตกต่างและซับซ้อน คือมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ปัญหาสุขภาพจิตที่ส่งผลต่อการเรียนในแต่ละบุคคลในวัยรุ่นวัยเรียน เช่น

- โรคซึมเศร้าในวัยรุ่น
- โรควิตกกังวลในการเรียน (School Phobia) ส่วนใหญ่พบในระดับประถม แต่ในปัจจุบันพบในมัธยมจากการที่ไม่สามารถจัดการได้ โดยเฉพาะเมื่อต้องเรียนออนไลน์
- ความบกพร่องทางการเรียนรู้ มักมีประวัติปัญหาการเรียนตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเรียนออนไลน์ผู้ปกครองไม่มีทักษะในการช่วยสอนหรือเสริมทักษะ จึงขาดในประเด็นของการเสริมพัฒนาการ

- ติดเกม จากการเรียนออนไลน์และผู้ปกครองไม่สามารถที่จะคอยกำกับการใช้งานได้ ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ที่ผิดประเภท
- ความเสี่ยงในเรื่องของโรคจิตเภท/มีอาการทางจิต /สืบเนื่องจากการใช้สารเสพติด ไม่ได้มาโรงเรียน หมกมุ่นกับการใช้ยาเสพติดอยู่ในชุมชน
- การถูกกลั่นแกล้ง/บูลลี่ การถูกปฏิเสธจากสังคมในโรงเรียน ทำให้เด็กปฏิเสธการมาโรงเรียน (เป็นกลุ่มที่ให้ข้อมูลยาก มักจะเปี่ยงประเด็นปัญหา ไม่ให้ข้อมูลสาเหตุที่แท้จริง)
- การวิตกกังวลจากการถูกกลั่นแกล้ง/บูลลี่

สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตต่อนักเรียนในกลุ่มนักเรียนที่เรียนดี ภาวะเครียด/ทำร้ายตนเอง ปัจจัยจากรูปแบบการเรียนออนไลน์/ภาระงานในช่วงของการเรียนออนไลน์มีการส่งงานทุกวิชา (เป็นเด็กกลุ่มที่คงอยู่ในระบบ แต่ยังคงอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะออกกลางคัน)”

สำหรับแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้

หน่วยงาน	แนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก	จัดการศึกษาในรูปแบบที่ตอบสนองความพร้อมและถิ่นที่อยู่ของผู้เรียนและใช้เครือข่ายในการจัดการศึกษาประกอบด้วย กศน.อำเภอและกศน.ตำบล รองรับให้ผู้เรียนย้ายเข้ามาเรียนได้ตามระเบียบ
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดตาก	ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนในการช่วยเหลือผู้เรียนในทุกมิติโดยใช้ฐานข้อมูลครอบครัวเปราะบางเพื่อป้องกันการเกิดเหตุซ้ำ นอกจากนี้มีการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีการประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือครอบครัวและผู้เรียนที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจโดยตรง
สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก	สำนักงานมีการจัดโครงการ 3 ม. เพื่อรองรับสำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์ต้องการมีรายได้ระหว่างเรียน โดยเป็นโครงการที่เป็นการร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา ที่จัดการเรียนในรูปแบบทวิภาคีเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์การทำงานควบคู่กับการเรียนรู้และมีรายได้ในการเลี้ยงชีพของตนเองด้วย

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก	มีความพร้อมในการสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรด้านสาธารณสุข เพื่อให้การช่วยเหลือ ดูแลผู้เรียนที่พบปัญหาทางด้านจิตเวช ยาเสพติด โรคซึมเศร้าและปัญหาในวัยรุ่นเป็นรายกรณี โดยยินดีประสานงานกับทางสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาเพื่อส่งต่อผู้เรียนที่พบปัญหาให้ได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างถูกต้องต่อไป
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตาก	มีความพร้อมในการสนับสนุนและจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพ
ตำรวจภูธรจังหวัดตาก	ยินดีให้บริการ สอดส่อง ดูแลและช่วยเหลือผู้เรียนในด้านต่าง ๆ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1	สพป.ตากเขต 1 สามารถรองรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ต้องการเรียนใกล้บ้าน และการมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนดูแลนักเรียนที่ประสบปัญหา จะทำให้เกิดความมั่นใจของนักเรียนและผู้ปกครองมากขึ้น ถือว่าการลงนาม MOU จะช่วยเหลือเด็กได้แน่นอน
นายอวยชัย ศรีตระกูล ผอ.สพม.ตาก	ภายหลังจากที่เรานำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้ว จะมีการทำ MOU ร่วมกัน ส่วนนี้ไม่ว่าจะสังกัดไหนก็สามารถเชื่อมโยงช่วยเหลือกันและกันได้ สำคัญคือผู้บริหารต้องมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ตามสภาพความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารต้องคอยให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ อีกประการหนึ่งเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนกลุ่มนี้ต้องมีการยืดหยุ่นตามสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องมอบหมายให้รองผู้อำนวยการ หรือผู้อำนวยการกลุ่มหรือนักจิตวิทยาโรงเรียนติดตามทุกภาคเรียนด้วย

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปมาตรการ แนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา ได้ดังนี้

ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำคู่มือพาน้องกลับมาเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือของสถานศึกษาที่ใช้ในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่เด็กออกกลางคัน เร่งสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนในสังกัด ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. แนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาค
บังคับ พ.ศ.2545ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2.มาตรการและแนวทางดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนออก
กลางคัน ปีการศึกษา 2565

3 แนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบ
การศึกษาให้เรียนจนจบหลักสูตร

นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถส่งเสริมพัฒนา
นักเรียนแกนนำด้านการพัฒนาทักษะชีวิต การป้องกันภัยจากยาเสพติด
และเทคโนโลยี งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมด้านสุข
ภาวะทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆกัน ควบคู่ไปกับการจัดทำแผน
ขับเคลื่อนด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความปลอดภัยใน
สถานศึกษาด้วย เป็นต้น

ระดับสถานศึกษา

1. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลนักเรียนกลุ่มที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยจำแนกตาม
ปัญหาและสาเหตุของการออกกลางคัน
2. มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาร่วมกับครูแนะแนวดูแลและเป็นที่ปรึกษาให้แก่ นักเรียนอย่างใกล้ชิด
3. รายงานการดำเนินงานให้ผู้บริหารทราบอย่างเป็นระบบ
4. กรณีส่งต่อนักเรียนให้ติดต่อและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5.การจัดทำแผนความปลอดภัยในสถานศึกษา การดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและติดตามระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนอย่างใกล้ชิด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาตาก สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาและสาเหตุของนักเรียนออกกลางคันของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาตาก ในสถานการณ์โควิด-19 พบว่ามีนักเรียนออกกลางคันระหว่างปีการศึกษา 2563 – 2564 จำนวนทั้งสิ้น
252 คน สาเหตุออกกลางคันของนักเรียนที่สำคัญ ประกอบด้วย สาเหตุนักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้วและไม่
ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ เข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดอื่น อายุพ้นเกณฑ์ภาคบังคับ แต่งงานมีครอบครัว มีความจำเป็นทาง
ครอบครัว ย้ายถิ่นที่อยู่ สภาพครอบครัว ปัญหาการปรับสภาพตัวเองในสังคม ทั้งนี้ สาเหตุเรื่องการคมนาคมไม่สะดวก
ความพิการ การได้รับผลกระทบจากภัยต่าง ๆ ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอ การได้รับผลกระทบจาก COVID-19
และไปเรียนต่อต่างประเทศ ไม่เป็นสาเหตุของการออกจากระบบการศึกษา อนึ่ง การสู้รบบริเวณชายแดนไทยเมียนมา
และปัญหาทางสุขภาพจิตของนักเรียนก็ยังเป็นปัญหาและสาเหตุออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตากอีกด้วย

ส่วนวิธีการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ของ
สถานศึกษาในสังกัด พบว่า สถานศึกษามีรูปแบบในการดำเนินการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา 4 รูปแบบ ได้แก่
1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาร่วมกัน 2) ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายครูที่ปรึกษาติดตามนักเรียน 3) แต่งตั้ง
คณะกรรมการดำเนินการติดตามนักเรียน 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับสถานศึกษา การดำเนินงานดังกล่าว
ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545
สรุปผลการจัดกลุ่มนักเรียน ดังนี้ อายุพ้นเกณฑ์และจบการศึกษาภาคบังคับ (ร้อยละ 44.04) เรียนในสังกัดเดิม (ร้อยละ
36.90) นักเรียนย้ายโรงเรียน (ร้อยละ 17.06) นักเรียนหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลานาน และไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่ (ร้อยละ
1.58) และนักเรียนถึงแก่กรรม (ร้อยละ 0.37) อนึ่ง ในกรณีที่ไม่มีพบนักเรียนหรือไม่มีตัวตนในพื้นที่ เนื่องจากมี
สถานการณ์การสู้รบในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา จึงทำให้มีการปิดชายแดนและไม่อนุญาตให้นักเรียนข้ามเขตมา
ศึกษาต่อในโรงเรียนได้ นักเรียนต้องกลับไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างประเทศซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง

สำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของ
สถานศึกษา จากการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากและสถานศึกษาในสังกัด ร่วมกันจัดทำแผนการขับเคลื่อนเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคันร่วมกัน โดยกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ด้านโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล/หมู่บ้าน ร่วมกับสถานศึกษาในการติดตามค้นหาเด็กออกกลางคัน และจัดทำแผนการติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคันร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2. จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียนหรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ให้ร่วมกันดูแลนักเรียนในสังกัด และให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ

3. สร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่นักเรียนไม่ได้มาเรียนที่โรงเรียน ต้องจัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน จัดรูปแบบการสอนอื่นๆที่ให้ครูสามารถพบกับนักเรียนได้อย่างปลอดภัย

4. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลนักเรียนกลุ่มที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยจำแนกตามปัญหาและสาเหตุของการออกกลางคัน มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาร่วมกับครูแนะแนวดูแลและเป็นที่ปรึกษาให้แก่นักเรียนอย่างใกล้ชิด

5. สร้างนวัตกรรมการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา โดยสถานศึกษาร่วมกับสำนักงาน กศน.อำเภอ กศน.ตำบล วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยี วิทยาลัยชุมชน สำนักงานแรงงานจังหวัด หรือภาคเอกชน ร่วมกันรองรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ไม่ประสงค์เรียนต่อ แต่ต้องการทำงานให้สามารถรับไปฝึกอาชีพระยะสั้นและประกอบอาชีพได้

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาปัญหาและสาเหตุของนักเรียนออกกลางคัน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ในสถานการณ์โควิด-19 พบว่ามีนักเรียนออกกลางคันระหว่างปีการศึกษา 2563 – 2564 จำนวนทั้งสิ้น 252 คน สาเหตุออกกลางคันของนักเรียนที่สำคัญ ประกอบด้วย สาเหตุที่นักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้วและไม่ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ เข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดอื่น อายุพ้นเกณฑ์ภาคบังคับ แต่งงานมีครอบครัว มีความจำเป็นทางครอบครัว ย้ายถิ่นที่อยู่ สภาพครอบครัว ปัญหาการปรับสภาพตัวเองในสังคม ตรงกับผลการศึกษานี้ของนันทวี นูนา (2557) อิทธิพร เกษจ้อย และพระวรชิตหะสา (2557) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อนักเรียนออกกลางคันของนักเรียนได้แก่ ปัจจัยครอบครัว ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมในชุมชนสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ประทีป เนตรพุกคณะ (2562) นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอนเนกพล เกื้อมา (2561) กรณีนักเรียนที่ใช้แรงงานการย้ายถิ่นเป็นสาเหตุสำคัญ ในขณะที่เห็นตรงกันข้ามว่า ปัญหาสาเหตุสำคัญของการออกกลางคันของนักเรียนก็คือ ความรุนแรงในสถานศึกษาทั้งจากครูและเพื่อน

ส่วนการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา กรณีเด็กออกกลางคัน นั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครองเป็นหลักว่าจะกลับมาด้วยวิธีใด เช่น กลับเข้าสู่สถานศึกษาเดิม ย้ายไปสถานศึกษาในสังกัดเดียวกัน หรือ ย้ายไปเรียนในสังกัดอื่นๆ เช่น กศน. อาชีวศึกษา เอกชน หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นต้น ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตาก (2565, หน้า 6) ได้จัดทำคู่มือพาน้องกลับมาเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และการช่วยเหลือนักเรียนให้ตัดสินใจในการประกอบอาชีพ ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในการจำหน่าย นักเรียนออกจากระบบฐานข้อมูลนักเรียน 5 สาเหตุ คือ 1) นักเรียนย้ายโรงเรียน 2) นักเรียนถึงแก่กรรม 3) นักเรียนหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลานาน และไม่มีตัวตนอยู่ในพื้นที่ 4) นักเรียนอายุพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ 5) นักเรียนเรียนจบการศึกษา

อนึ่ง จากการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ให้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล/หมู่บ้าน ร่วมกับสถานศึกษาในการติดตามค้นหาเด็กออกกลางคัน และจัดทำแผนการติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคันร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ตรงกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2560) แนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการออกกลางคันอย่างยั่งยืน การร่วมมือแก้ไขปัญหาการออกกลางคันเชิงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ รวมถึงองค์กรอื่นในท้องถิ่น โดยร่วมมือกันติดตามช่วยเหลือ รวมถึงแก้ไขปัญหาเด็กๆ ในวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษาในเขตพื้นที่บริการ นอกจากนี้แล้ว การสร้างนวัตกรรมการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา โดยสถานศึกษาร่วมกับสำนักงาน กศน.อำเภอ กศน.ตำบล วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยี วิทยาลัยชุมชน สำนักงานแรงงานจังหวัด หรือภาคเอกชน ร่วมกันรองรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ไม่ประสงค์เรียนต่อ แต่ต้องการทำงานให้สามารถรับไปฝึกอาชีพระยะสั้นและประกอบอาชีพได้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) เป็นระบบการแก้ไขกับกลุ่มนักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคันแล้ว ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ร่วมมือกับ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนดอนเมืองจตุรจินดาโรงเรียนสามพรานวิทยา และโรงเรียนสวนกุหลาบ วิทยาลัยธนบุรี เป็น “หุ้นส่วนทางการศึกษา” เพื่อนำร่องการจัดการเรียน การสอนให้แก่เด็กนักเรียนที่ออกจาก โรงเรียนกลางคัน โดยใช้การจัดการศึกษานอกระบบ ด้วยวิธีเรียนทางไกล ในลักษณะบูรณาการเป็นตัว ขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ควรจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียนหรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ให้ร่วมกันดูแลนักเรียนในสังกัดและให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ควรสร้างนวัตกรรมการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา โดยร่วมกับหน่วยงาน ส่วนราชการอื่นและภาคเอกชน ในการพัฒนาโปรแกรมรองรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ไม่ประสงค์เรียนต่อ แต่ต้องการทำงานให้สามารถรับไปฝึกอาชีพระยะสั้นและประกอบอาชีพได้

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบโปรแกรมเฉพาะกรณีนักเรียนออกกลางคัน โดยสาเหตุพื้นเกณฑ์ภาคบังคับ การแต่งงานหรือตั้งครรภ์ และสภาพความจำเป็นของครอบครัวเพื่อแก้ไข ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). *เด็กออกกลางคันปมที่ต้องแก้*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/node/1052>.
- ครรชิต เมฆขลา. (2552). *การพัฒนากระบวนการช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนโปลีเทคนิคลานนา. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- เจนวิทย์ วาริบ่อ. (2562). *ศึกษาวิจัย ปรากฏการณ์การลาออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพาโดยการสำรวจการอธิบายและการทำนาย. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี*.
- ซูวิทย์ สิงห์โท. (ม.ป.ป.). *แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. อุดรธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1*.
- แทน ด่านแก้ว. (2552). *การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียน ลำทะเมนชัยพิทยาคม. กรุงเทพฯ : ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่*.
- นงลักษณ์ ดิสสร. (2557). *การศึกษาปัจจัยและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนตามความคิดเห็น ของผู้บริหารใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหาร การศึกษา). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*.
- นันทวัช นูนาธ. (2557). *ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของเด็กและเยาวชน. เอกสารอัดสำเนา กรุงเทพฯ นิธิ ธรรมแสงอดิภา และอนกพล เกื้อมา. (2561). การออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษา จากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตึกแต่งภายใน จังหวัดสุรินทร์ วารสารวิจัยสังคม ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย.2561) หน้า 189-216*.
- บรรทม รวมิจิตร. (2553). *การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเวียง แก่นวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 เชียงราย : ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*.
- เบญจพร ทศานนท์. “สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ”, OJED. 9, 3 (2014) : 522-536.
- เบญจลักษณ์ ลอยนอก. (2556). *การศึกษาสภาพและแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.

- ประทีป เนตรพุกกณะ. (2562). *การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงัน ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11*.วิทยานิพนธ์ การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี : จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- วชิราภรณ์ โอนไธสง. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2* 18-19 มิถุนายน 2558 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
- อิทธิพร เกษจ้อย และพระวรชาติ ทะสา. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมปลายโรงเรียน ขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น.
- ภูมิ เพชรศักดิ์ศิริ. (2553) . *ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วารสารวิชาการ, 14(3), 14-28.
- รุ่งโรจน์ อาริยะ. (2552). *บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในการลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพ เชียงคำ จังหวัดพะเยา*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมจิตร ภูเขา. “รูปแบบการดำเนินงานตามระบบช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20”, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.ฉบับพิเศษ : 462-478.
- สมิทธิรักษ์ จันทักษ์. “*การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*”. http://www.thai-explore.net/file_upload/submitter/file_doc/. 19 มกราคม 2560.
- สวิตศักดิ์ สำนักวงศ์. “*การพัฒนาครูด้านการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนน้ำพองพัฒนศึกษา รัชบังคลาภิเษก อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*”. <http://www.slideshare.net/sweetsaks/ss-43674640>. 19 มกราคม 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554) . *พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุวรรณา แสงสุริฉาย. (2556). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบออนไลน์ในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เพชรบุรี : ปรินญาดุษฎิบัณฑิต สาขาวิชา
 การจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- อวยชัย ศรตระกูล. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. พิษณุโลก :
 ปรินญาดุษฎิบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญชิสา อยู่ยืนยง. (2550). การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียน กลางคันในระดับ
 มัธยมศึกษา กรณีศึกษา : ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณะผู้วิจัย

1. ดร.อวยชัย ศรีตระกูล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก หัวหน้าคณะวิจัย
2. นายเอกชัย ใจก่อแก้ว รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก คณะวิจัย
3. นายสนั่น วงษ์ดี ผู้อำนวยการโรงเรียนผดุงปัญญา คณะวิจัย
4. นางสาวทิพย์รัตน์ ส่งประเสริฐ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสรรพวิทยาคม คณะวิจัย
5. นางสาวสิรปภา กมุธากรณ์ นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะวิจัย
6. นางสาวณชนันท์ ประเสริฐสุข ครู โรงเรียนด่านแม่ละเมาวิทยาคม เลขานุการคณะวิจัย